

Gemeente Duiven

Gemeente Westervoort

BELEIDSKADER Biodiversiteit

2026-2035

Definitief

10 november 2025

eco consult gmm

Colofon

Opdrachtgever: Gemeente Duiven en gemeente Westervoort
Contactpersoon: Huib Aalders, projectleider vanuit 1Stroom

Dit document is opgesteld door:

Eco Consult – Groen, Monitoring & Management BV
Agro Business Park 22, 6708 PW Wageningen
Telefoon: +3185 3038 627
E-mail: info@ecoconsult-gmm.nl
Website: www.ecoconsult-gmm.nl

Projectleider adviesbureau: Marieke Teunissen
Samenstelling: Marieke Teunissen, Thomas Ton en Maurice Theunisz
Met medewerking van Rob Borst (adviseur en inwoner)

Foto's: Eco Consult-GMM en Rob Borst tenzij anders vermeld
Foto voorpagina: Rottumstraat-Texelstraat Duiven

Datum: 10 november 2025

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van de samensteller en in overleg met de opdrachtgever.

Deze uitgave is met grote zorgvuldigheid samengesteld. Noch de samenstellers, noch de opdrachtgever zijn aansprakelijk voor eventuele schade als gevolg van onjuistheden en/of onvolkomenheden ten gevolge van het gebruik van deze uitgave.

BELEIDSKADER Biodiversiteit 2026-2035

Definitief

10 november 2025

VOORWOORD

“In het voorjaar van 2025, tijdens het rijnjutten, lagen de uiterwaarden van Westervoort er schilderachtig bij. Het was een frisse, maar zonnige dag: de natuur liep uit, de fruitbomen stonden overdadig in bloei. En toch… leek er iets niet te kloppen. Lopend langs de bloeiende bomen viel het me op hoe stil het was. Geen gegons van bijen of insecten, en dat in die weelderige bloemenzee. Misschien was het nog te vroeg in het seizoen, maar de stilte suist me nog steeds na in de oren. Zou dit te maken hebben met de teruglopende biodiversiteit, vroeg ik me af? Sinds die dag let ik er meer op. Wat hoor en zie ik eigenlijk aan insecten? Het aantal bijen en wespen dat ik tegenkom is opvallend laag. Hommels zijn er nog wel, gelukkig, en ook vlinders. Dat was tien jaar geleden echt anders. Toen was het nog een komen en gaan van gezoem en gefladder. Het zichtbare verlies aan biodiversiteit is dan ook een oproep om nu in actie te komen.”

Laura Kaper, wethouder Duurzaamheid Westervoort.

Een paar jaar geleden hebben we onze tuin opnieuw ingericht. Voor de vormgeving hebben we gekeken naar de ontwerpen van Piet Oudolf. Niet alles is evengoed gelukt… Wat wél geslaagd is, is de veelheid aan bloeiende planten. Er staan bijvoorbeeld vlinderstruiken, hortensia’s en oleanders en een heleboel andere planten waarvan ik de namen niet meer weet. Wat me opvalt is dat elk soort plant aantrekkingskracht heeft op een bepaald soort insect. Zo trekt de klimop veel kleine bijen aan, de vlinderstruiken uiteraard vlinders en het steenkruid zit vol kleine zwartblauwe kevertjes. Het leuke aan het hebben van bloeiende planten is niet alleen de kleurenpracht, maar ook het extra leven dat je tuin in komt: er valt altijd wat te kijken! Vorig jaar heb ik een paar keer de kolibrievlinder gespot… hoe leuk is dat! En ik weet zeker dat er nog veel meer in mijn tuin leeft waar ik geen weet van heb, en soms is dat maar goed ook.”

Joyce Zwaga-Komen, wethouder Duurzaamheid Duiven.

Tien jaar geleden was biodiversiteit nog een relatief onbekend begrip. Inmiddels is het een term die steeds vaker opduikt. Biodiversiteit heeft te maken met al het leven op aarde: planten, dieren, schimmels en de ecosystemen die zij samen vormen. Tegelijkertijd gaat het niet goed met de biodiversiteit. We komen steeds meer tot het besef dat als biodiversiteit verdwijnt, dan raakt dat uiteindelijk ook ons als mens. Het behoud en herstel van biodiversiteit is dus geen luxe, maar noodzaak. En wie wil daar nu niet aan bijdragen?

Ook de gemeenten Duiven en Westervoort hebben het belang van biodiversiteit onderstreept door het op te nemen in hun Omgevingsvisie. Maar wat betekent dat in de praktijk? Hoe geven we daar concreet invulling aan? Wat vraagt dat van ons, en wat levert het op? Met dit beleidskader zetten we een belangrijke eerste stap. We geven biodiversiteit de aandacht die het verdient en benadrukken opnieuw dat wij mensen onderdeel zijn van de natuur, en zonder haar niet kunnen bestaan.

Dat betekent niet dat biodiversiteit tot nu toe geen aandacht kreeg in onze gemeenten. Integendeel: er zijn al veel waardevolle initiatieven. Denk aan ecologisch maaibeheer, het bestrijden van invasieve exoten en het zorgvuldig omgaan met beschermde soorten bij ruimtelijke ontwikkelingen. Ook inwoners tonen steeds meer betrokkenheid en zetten zich in voor een groenere leefomgeving.

Toch is er meer nodig. Dit beleidskader helpt ons om vanuit bestaande inspanningen een duidelijke visie en strategie te ontwikkelen. Zo krijgen we beter grip op het thema biodiversiteit en kunnen we gerichte acties ondernemen. Biodiversiteit raakt aan veel andere beleidsterreinen, zoals groenbeheer en wet- en regelgeving, maar ook energietransitie en andere duurzaamheidsopgave. Juist vanwege die verwevenheid is het belangrijk om er nu expliciet op te focussen. Want biodiversiteit is meer dan ‘alleen wat minder maaien’, het vraagt om structurele keuzes en meetbare doelen, ook vanuit landelijke en Europese regelgeving.

Met dit beleidskader leggen we een stevige basis voor de toekomst. We hopen dat het enthousiasme groeit en dat steeds meer inwoners, bedrijven en organisaties zich aansluiten. Samen kunnen we werken aan een gezonde biodiversiteit, voor onszelf, voor de natuur en voor de generaties na ons.

SAMENVATTING

Van der Hoevenstraat, Westervoort

Aanleiding

Met het beleidskader biodiversiteit zetten de gemeenten Duiven en Westervoort een gezamenlijke stap richting een samenhangend beleid voor het versterken van biodiversiteit in de leefomgeving. Het document beschrijft de visie, uitgangspunten en beleidslijnen voor de periode 2025–2034 en vormt een inhoudelijk kader onder de omgevingsvisies. Het is geen juridisch bindend programma, maar geldt als vastgesteld beleid en vormt richtinggevend uitgangspunt voor gemeentelijke plannen en besluitvorming.

Aanleiding voor het beleidskader is de wereldwijde en nationale afname van biodiversiteit, die ook in onze gemeenten zichtbaar en voelbaar is. Binnen deze context willen de gemeenten een helder kader bieden voor het omgaan met biodiversiteit in beleid, inrichting en beheer van de openbare ruimte. Biodiversiteit wordt in dit document opgevat, als “de diversiteit aan soorten planten, dieren, bodemleven en al hun onderlinge relaties” en als voorwaarde voor een gezonde leefomgeving.

Kandiadijk, Groessen

Ambitie en doelstelling

De gemeenten spreken de ambitie uit om de afname van biodiversiteit op ons grondgebied een halt toe te roepen en de biodiversiteit te versterken waar het kan. De focus ligt op het behoud en herstel van leefgebieden voor zowel wettelijk beschermde als lokaal waardevolle soorten.

De doelstelling sluit aan bij de Europese natuurherstelwet, waarin het streven is om in 2040 60% en in 2050 90% van de leefgebieden te herstellen.

Zeven strategische sporen vormen het fundament onder het beleid, waaronder: het reserveren van ruimte voor ecologisch groen in plannen (op basis van nog uit te werken groennormen), versterken van groen-blauwe verbindingen, ecologisch beheer, verminderen van drukfactoren zoals stikstof en verharding, en het vergroten van bewustwording.

Soortenbeleid en icoonsoorten

Binnen het soortenbeleid ligt de nadruk op het in stand houden en verbeteren van leefgebieden. De gemeenten benoemen een aantal herkenbare icoonsoorten, zoals de steenuil, bever, gierzwaluw en huismus. Deze soorten fungeren als ambassadeur voor biodiversiteit en zijn inzetbaar in educatie, monitoring en communicatie. Naast deze symbolische functie bieden ze aanknopingspunten voor gerichte maatregelen die ook andere soorten ten goede komen.

Ecologisch beheer en natuurinclusieve ontwikkeling

Het beleidskader benadrukt het belang van natuurinclusief bouwen en ontwerpen. Projecten worden aangemoedigd om een bepaald aandeel ecologisch groen te realiseren, bij voorkeur met inheemse soorten en ruimte voor nestgelegenheid. Normen hiervoor worden nog uitgewerkt. Daarnaast wordt gestuurd op ecologisch beheer van de openbare ruimte: minder intensief maaien, behoud van structuurrijke beplanting, en gefaseerd onderhoud zijn daarbij sleutelbegrippen. Daarbij wordt rekening gehouden met de balans tussen biodiversiteit, beeldkwaliteit en gebruik.

Ruimtelijke onderbouwing

De bij het beleidskader behorende groen-blauwe structuurkaarten tonen de bestaande groen-blauwe en ecologische netwerken, waardevolle gebieden en kansen voor versterking. Deze kaarten vormen een belangrijk instrument voor beleidsmatige afwegingen en planvorming. Ze laten zien waar maatregelen mogelijk of wenselijk zijn en ondersteunen gebiedsgerichte keuzes.

Participatie en lokale betrokkenheid

Het beleidskader is tot stand gekomen met actieve inbreng van inwoners, maatschappelijke organisaties, ambtenaren en door in gesprek te gaan met raadsleden. Tijdens een startbijeenkomst, een digitale enquête en in een klankbordgroep is inhoudelijke input verzameld. Deze input is verwerkt in het beleid en per thema terug te vinden in de betreffende hoofdstukken. Er is bewust gekozen voor participatievormen op het niveau ‘adviseren’ en ‘raadplegen’, om zo vroegtijdig draagvlak en kennis uit de samenleving te benutten. Ook buiten dit proces wordt actief burgerschap gestimuleerd, bijvoorbeeld via subsidies, ondersteuning van lokale initiatieven en educatieve programma’s op scholen.

Uitvoering en borging

De beleidsrichting wordt uitgewerkt in een uitvoeringsagenda (in een separaat document), waarin projecten, acties en een globale kostenraming zijn opgenomen. De agenda voorziet tevens in afspraken over monitoring, evaluatie en taakverdeling. Zo wordt geborgd wie wat gaat doen, hoe de voortgang wordt gevolgd en hoe we bijsturen waar nodig.

Biodiversiteit is een randvoorwaarde voor een gezonde, klimaatbestendige en leefbare leefomgeving. Met dit beleidskader leggen Duiven en Westervoort een duidelijke inhoudelijke basis, passend binnen bestaande beleidsstructuren, waarmee biodiversiteit concreet, meetbaar en uitvoerbaar onderdeel wordt van het gemeentelijk handelen.

Fabritiusstraat, Duiven

INHOUD

VOORWOORD 3

SAMENVATTING 5

INHOUD 7

LEESWIJZER 8

INTRODUCTIE BIODIVERSITEIT 9

1. INLEIDING 11

1.1 Aanleiding 12

1.2 Status 12

1.3 Doelen 12

1.4 Afbakening 13

1.5 Looptijd 14

1.6 Proces van totstandkoming en participatie 14

2. KADERS 15

2.1 Wet- en regelgeving 16

2.2 Natuurregels 16

2.3 Natuur en klimaatverandering 17

2.4 Uitgangspunten overkoepelend gemeentelijk beleid 18

3. BELEID EN STRATEGIE 19

3.1 Ambitie 20

3.2 Strategie 20

3.3 Kansen 21

3.4 Actief burgerschap bij biodiversiteit 21

4. SOORTENBELEID 23

4.1 Soortenbeleid 24

4.2 Beschermde leefgebieden 24

4.3 Beschermde soorten 26

4.4 Icoonsoorten 26

4.5 Soortenbescherming 28

4.6 Natuurinclusief ontwikkelen 29

4.7 Ecologisch beheer openbaar groen 30

4.8 Inzet gedragscode 31

4.9 Inzet soortenmanagementplan 32

5. GROENBLAUWE STRUCTUURKAART 35

5.1 Opbouw kaarten 36

5.2 Betekenis en functie groen-blauwe raamwerk 36

5.3 Betekenis en functie ecologische kansenkaart 39

5.4 Onze groen-blauwe structuur 40

5.5 Landschappelijke elementen 41

6. OMGAAN MET OVERLAST EN SCHADE 44

6.1 Overlast van groen en natuur 45

6.2 Jacht, beheer en schadebestrijding 45

6.3 Schadelijke invasieve exoten 46

6.4 Effecten van meer biodiversiteit 47

6.5 Effect op beeldkwaliteit openbare ruimte 48

BIJLAGEN 50

BIJLAGE I, OPBRENGST STARTBIJEENKOMST EN ENQUÊTE 50

BIJLAGE II, BETROKKEN ORGANISATIES 53

BIJLAGE III, WET- EN REGELGEVING 54

BIJLAGE IV, POSITIE EN RELATIE MET ANDERE PLANNEN 57

BIJLAGE V, KAARTEN ATLASLEEFOMGEVING 58

BIJLAGE VI, LEGENDA GROENBLAUWE STRUCTUURKAART 61

BIJLAGE VII: TOELICHTING HABITATTYPE 67

LEESWIJZER

Hieronder is aangegeven hoe het Beleidskader Biodiversiteit is opgebouwd.

Het Beleidskader Biodiversiteit start met een **Introductie** over wat wij verstaan onder biodiversiteit in het algemeen en specifiek in de gemeenten Duiven en Westervoort.

In het **inleidende Hoofdstuk 1** is de aanleiding geformuleerd evenals de doelen, de afbakening, alsmede het proces van totstandkoming.

Hoofdstuk 2 bevat de kaders vanuit de **wet- en regelgeving**, het overkoepelende gemeentelijke beleid en hoe dit plan zich verhoudt tot onze andere plannen. Dit zijn de kaders waar er in dit Beleidskader Biodiversiteit rekening mee dienen te houden. Hier is ook te lezen wat de status van dit plan is.

In **Hoofdstuk 3** leest u onze **visie en strategie op biodiversiteit** en hoe wij daarin willen samenwerken. Hoe we omgaan met beschermde planten en dieren zodat deze soorten in een gunstige staat blijven dan wel zich kunnen verbeteren is het onderwerp van **Hoofdstuk 4.**

De basis voor het Beleidskader Biodiversiteit zijn de kaarten met de **groenblauwe en ecologische structuren.** Hoe we daar mee omgaan, is in **Hoofdstuk 5** uitgewerkt.

De **kaarten** met de groenblauwe en ecologische structuren zijn separaat bij dit plan gevoegd. Hierop staan onder meer de belangrijkste groene en blauwe structuren en ecologische functies weergegeven. Ook gewenste uitbreidingen, gewenste verbindingen en kansen om de biodiversiteit te verbeteren zijn erop aangeduid.

In geval planten en dieren voor overlast zorgen hebben we in **hoofdstuk 6** ons beleid opgenomen hoe we daar mee willen omgaan.

In de **Bijlagen** is achtergrondinformatie bij het plan opgenomen.

Om dit beleidskader te kunnen realiseren wordt een **uitvoeringsagenda** opgesteld. Hierin wordt de ambitie vertaald naar uitvoering met daarbij een doorkijk in de planning van de te nemen stappen per gemeente, met de daarbij behorende kosten om het in dit document opgenomen beleid te realiseren. Daarnaast borgen we deze planning door vast te leggen wie wat gaat doen, hoe de voortgang gemonitord wordt en hoe we deze evalueren. Afhankelijk van de beschikbare financiële middelen worden beleidsdoelstellingen behaald.

Gemeente Duiven | gemeente Westervoort

‘Wij’ zijn Duiven en Westervoort samen

Daar waar in dit document ‘wij’ wordt genoemd, worden daarmee de gemeenten Duiven en Westervoort samen bedoeld.

INTRODUCTIE BIODIVERSITEIT

Wat betekent biodiversiteit en waarom is het belangrijk?[1]

Biodiversiteit gaat over de verscheidenheid van (inheemse[2]) planten[3]- en diersoorten, alle micro organismen, en de balans tussen alle soorten op aarde. De biodiversiteit is essentieel voor het in stand houden van ecosystemen en daarmee een gezonde leefomgeving, zie ook kader 'Wat is biodiversiteit?'. Deze insteek en definitie hanteren wij in dit plan.

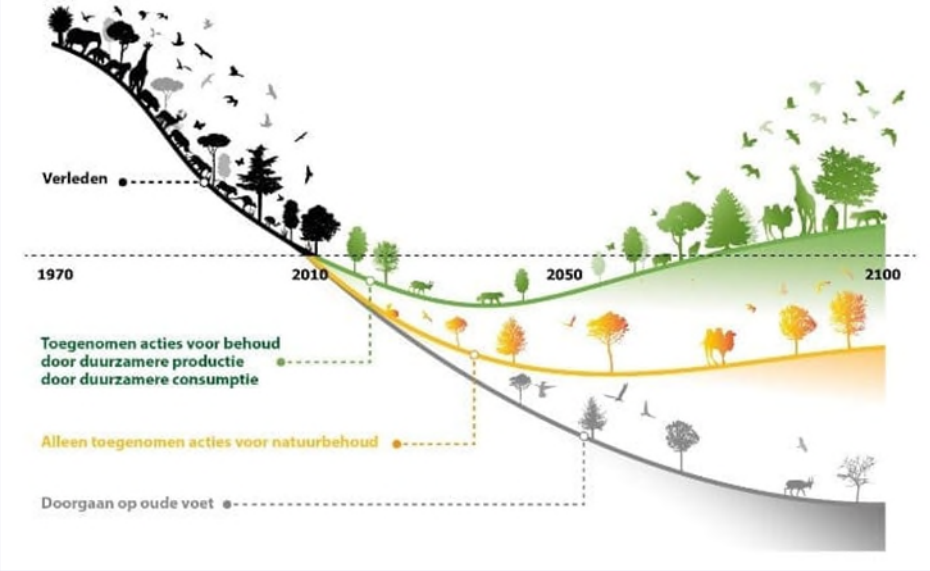
Hoe staat het er voor met de biodiversiteit?

Het gaat slecht met de biodiversiteit[4]. Miljoenen planten en diersoorten worden wereldwijd bedreigd met uitsterven. Sinds 1970 zijn populaties gemiddeld met 68 procent afgenomen. Deze trend geldt ook in Nederland: 55 procent van onze bijensoorten zijn bedreigd, 46 soorten zijn uit ons land verdwenen en in de afgelopen 130 jaar is 84 procent van alle vlinders in ons land verdwenen. Grotere dieren als de otter, de korenwolf en de velduil worden ernstig in hun voortbestaan bedreigd. In afbeelding 1 is schematisch weergegeven hoe het vervolg van deze trend zich zou kunnen ontwikkelen in enkele scenario's.

Wat is Biodiversiteit?

Biodiversiteit is een term die we gebruiken om de rijkdom van de natuur aan te duiden. Het gaat om de grote verscheidenheid aan planten, dieren, habitats en genen. Biodiversiteit zorgt door de interactie met omgevingsfactoren voor ecosystemen waarin organismen kunnen leven zoals bijvoorbeeld de mens. We kunnen immers niet overleven zonder de natuur en toch beschouwen we die als iets vanzelfsprekends.

Bron: Europese Commissie 2021

***Afbeelding 1**, Mogelijke scenario's om afname van biodiversiteit tegen te gaan; bron: Stimular*

Ecosystemen en voedselketens

In de natuur draait alles om eten en gegeten worden, want elk organisme heeft nou eenmaal energie nodig om te overleven. In een ecosysteem is er een web van voedselketens: de ene soort eet de andere soort en is zelf weer voedsel voor een andere soort. Als één van de soorten wegvalt, hebben de andere soorten een probleem. Een ecosysteem is het geheel van planten, dieren, bacteriën en schimmels in een bepaalde omgeving en kan groot of klein zijn. Binnen zo'n ecosysteem zijn één of meer voedselketens. Ecologische successie is de ontwikkeling die een ecosysteem doormaakt. Eerst komen de pioniers en na verloop van tijd bereikt het ecosysteem het climaxstadium.

[1] Bron: Deltaplan Biodiversiteit.

[2] Soorten zijn inheems wanneer ze van nature in een bepaald gebied voorkomen. Sommige uitheemse soorten zijn echter al heel lang geleden in een gebied geïntroduceerd. Ze hebben zich spontaan gehandhaafd, voortgeplant en verspreid. Van die uitheemse soorten zegt men dat ze ingeburgerd zijn.

[3] Onder planten wordt verstaan: inheemse kruiden, struiken en bomen.

[4] Bron: Living Planet Report, het tweejaarlijkse rapport over de staat van de aarde van het Wereld Natuur Fonds.

Een mooi voorbeeld om deze keten te illustreren is het effect van bestrijdingsmiddelen op roofvogels. In eerste instantie gaan de kleinere dieren dood van dergelijke middelen, zonder dat het middel wordt afgebroken. De grotere dieren die de kleine dieren eten krijgen daardoor ook bestrijdingsmiddelen binnen en gaan daar uiteindelijk ook aan dood. Een ander voorbeeld is dat wanneer er geen pinksterbloemen zijn de rupsen van het oranjetipje geen eten hebben (want ze lusten alleen maar pinksterbloemen) en daarmee er geen vlinder kunnen worden.

Wat zijn de oorzaken van verlies aan biodiversiteit?

De belangrijkste oorzaken van verlies aan biodiversiteit in Nederland zijn onder andere toename en intensivering van landgebruik, het verdwijnen van landschapselementen, klimaatverandering, overmatig gebruik van meststoffen (bv. stikstof) en overexploitatie van natuurlijke hulpbronnen. Mogelijk zijn gebiedsvreemde stoffen als plastics en gifstoffen in het water en de leefomgeving de grootste veroorzakers. Dergelijke factoren worden ook wel '**drukfactoren**[5]' genoemd. Naast het creëren van geschikte leefgebieden, is het daarom belangrijk om deze drukfactoren in onze leefomgeving te minimaliseren. Drukfactoren zijn ook recreatiedruk, verlichting, afval en een slechte bodem- en waterkwaliteit.

Daarbij is er nog een gebrek aan meetbaarheid van biodiversiteit waardoor ontwikkelingen niet altijd goed zichtbaar zijn en ontbreekt het aan beloning en waardering voor positieve bijdragen aan biodiversiteitsherstel.

Biodiversiteit in dit beleidskader

Biodiversiteit gaat in dit Beleidskader over:

- De diversiteit aan soorten planten, dieren, bodemleven en al hun onderlinge relaties.
- De taken waar al die samenlevende soorten voor zorgen, zoals:
  - Zuiveren van de lucht en het water.
  - Vasthouden van hemelwater.
  - Vruchtbare bodems voor ons voedsel.
  - Gezonde bodems voor groen, natuur en landschap.
  - Bestuiven van bloemen voor onze groenten en fruit.
  - Een gevarieerd landschap of leefomgeving.
  - Bieden van voedsel, veiligheid en voortplantingsplaatsen voor dieren.
  - Verbeteren van leefbaarheid voor mensen en dieren.

In een gevarieerd landschap en leefomgeving leven veel soorten met elkaar samen. Ze zijn sterk afhankelijk van alle aanwezige elementen, zoals natte en droge plekken om voedsel te vinden, plekken om te schuilen of een nest te bouwen, en gezonde grond om in te wortelen met genoeg bodemleven. Soorten zijn ook sterk afhankelijk van elkaar. Zo kan een bij niet zonder bloeiende bloemen. De bloem overleeft op haar beurt niet zonder bijen, een gezond bodemleven en voldoende water. Vallen er elementen weg (een bos, een haag, een poel, een oude wilg of een bloemrijke weide), dan verdwijnen er soorten uit het landschap. En met hen de soorten die van hen afhankelijk zijn. Hoe diverser het landschap en de leefomgeving, hoe meer soorten er kunnen leven en des groter de veerkracht is.

Oude Rijn, Duiven

[5] Dit begrip wordt uitgewerkt in de methodiek van Basiskwaliteit Natuur (BKN), zie ook § 3.2.4.

Loowaard, Loo

1. INLEIDING

In dit hoofdstuk beschrijven we wat de aanleiding is voor het Beleidskader Biodiversiteit. We benoemen welke doelen we hiermee nastreven en beschrijven op welk groen en water het plan betrekking heeft. Ook brengen we in beeld hoe het plan tot stand is gekomen en wie hieraan hebben meegewerkt en/of inbreng hebben geleverd.

Wat vinden onze inwoners en/of experts

- *Het hele Duivense en Zevenaarse Broek is het 'thuis' van vele soorten dieren, die afhankelijk zijn van voldoende planten, struiken, gras, bomen en water. Grauwe kiekendief, torenvalk, patrijs, wespendief, reeën, uilen, buizerd, putters, raaf, reiger, zilverreiger, kievit, wulp, ijsvogel, zeearend (overvliegend), nijlgans, konijnen, roodborst, vink, ringmus, graspieper, scholekster, valken, spechten, eenden, ganzen, zwanen, waterhoentjes, bevers en ooievaar en nog veel meer (uit enquête).*
- *Bij bijvoorbeeld de Brugweg (zijde Mosterdhof) in Westervoort groene structuren aanplanten zodat milieueffecten verminderd worden (fijn stof of geluid). Hierbij ook rekening gehouden worden met het onderwerp biodiversiteit. Bij een goede inrichting kan de biodiversiteit enorm toenemen (uit enquête).*

1.1 Aanleiding

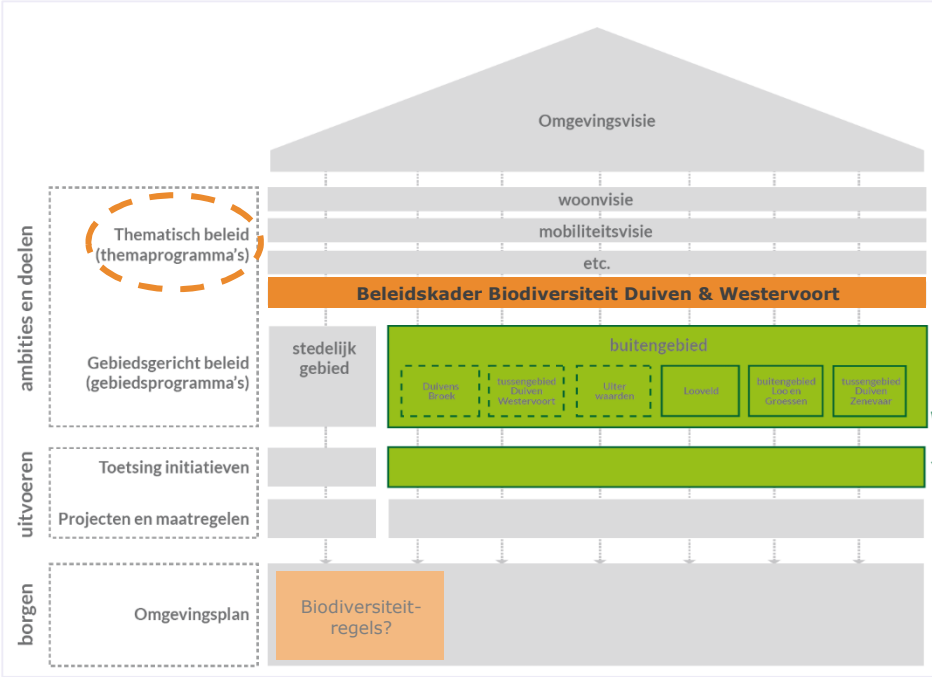
De landelijke trend van **afnemende biodiversiteit** raakt ook onze gemeenten en schept verantwoordelijkheid om hierop in te spelen en het tij te keren. Wij hebben in respectievelijk 2022 en 2021 onze Omgevingsvisies vastgesteld, als stip aan de horizon voor de fysieke leefomgeving. Met deze visies geven wij invulling aan de verplichtingen die voortvloeien uit de Omgevingswet. Ook voor het thema biodiversiteit zijn in de Omgevingsvisie diverse ambities en doelen opgenomen. Als vervolg op de Omgevingsvisie wordt het beleid vertaald naar programma's gekoppeld aan thema's, waaronder het thema Biodiversiteit, zie afbeelding 1.1.

Daarnaast spelen er talrijke **ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen** (o.a. woningtekort, energietransitie of uitbreiding infrastructuur) die enerzijds vragen om en **kansen** bieden voor versterking van biodiversiteit, groen en water binnen de gemeente. Anderzijds kunnen dezelfde ontwikkelingen ongewild juist ook een **bedreiging** vormen.

1.2 Status

Het Beleidskader Biodiversiteit is geen 'programma' zoals bedoeld is onder de Omgevingswet. Het is een thematisch beleidskader net onder de Omgevingsvisie, zie afbeelding 1.1. Het bevat ons beleid voor biodiversiteit. Bij de uitwerking van het Omgevingsplan – dit proces is nog niet gestart – wordt gekeken welk beleid voor biodiversiteit daarin als regels kan of moet worden meegenomen. Tot die tijd geldt dit document als 'vastgesteld' beleid en heeft het geen bindende juridische status voor onze inwoners. Vastgesteld beleid op gemeentelijk niveau wel bindend voor het handelen van de gemeente.

Het Beleidskader Biodiversiteit wordt vastgesteld door onze Raden en de Uitvoeringsagenda door de Colleges. Eventuele extra benodigde financiën worden ingebracht in de Voorjaarsnota's van 2026 op basis van een integrale afweging.

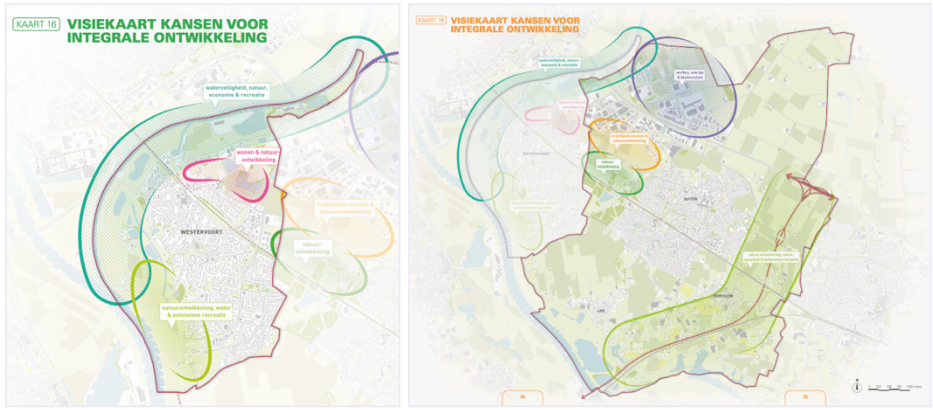
Afbeelding 1.1, *Positie van het Beleidskader Biodiversiteit (oranje vlak) in het beleidshuis van de gemeente; bron startnotitie Ontwikkelkader buitengebied Duiven*

1.3 Doelen

Het Beleidskader Biodiversiteit Duiven en Westervoort kent de volgende doelen:

- Vastleggen van onze toekomstgerichte visie op biodiversiteit.
- Beschrijven van belang en betekenis van biodiversiteit voor onze lokale leefomgeving.
- Vormen van een bouwsteen voor onze Omgevingsplannen.
- Het aanzetten tot opnemen van biodiversiteit in ruimtelijke ontwikkelingen.
- Vormen van de basis voor de uitvoeringsagenda door concrete maatregelen te benoemen.

Zuidelijke Parallelweg, Westervoort

***Afbeelding 1.2**, Grondgebied gemeente Westervoort (link)s en gemeente Duiven (rechts); bron: Omgevingsvisies*

Met het opstellen van beleid en strategie voor biodiversiteit geven we ook invulling aan de wereldwijde doelen voor duurzaamheid. Deze Sustainable Development Goals (SDG's) omvatten zeventien doelen om in 2030 van de wereld een betere plek te maken. Vooral de doelen 13 (Klimaatactie), 14 (Leven in het water) en 15 (Leven op het land) zijn voor het Beleidskader Biodiversiteit relevant. Tot slot – en zeker niet minder belangrijk – geeft het Beleidskader Biodiversiteit invulling aan natuurbeschermingsregels uit de Omgevingswet: behouden en versterken van biodiversiteit. Daarom is ook de borging van de natuurwetgeving opgenomen.

1.4 Afbakening

Het Beleidskader Biodiversiteit Duiven en Westervoort bestrijkt het gehele grondgebied van beide gemeenten, (zie afbeelding 1.2). Het accent ligt op het gemeentelijke groen en water. Groen en water van andere eigenaren zijn alleen opgenomen als dit voor het groen-blauwe of ecologisch raamwerk relevant is. In het buitengebied gaat het dan onder meer over eigendommen van Staatsbosbeheer (uiterwaarden), de provincie (bermen), particulieren (grotere landschapselementen en agrarische gronden) of andere grotere terreinbeheerders. Veel watergangen zijn in eigendom en beheer van Waterschap Rijn en IJssel. Het waterschap stelt in haar Waterbeheerprogramma 2022-2027 hiervoor het beleid voor op in samenspraak met de gemeenten en andere belanghebbenden. Voor ons beleidskader heeft ook afstemming met het waterschap plaatsgevonden. Beide plannen staan naast elkaar.

Het Beleidskader Biodiversiteit kent de volgende onderdelen:

- **Kaders vanuit wet- en regelgeving** voor biodiversiteit inclusief de natuurwetgeving. Zie hoofdstuk 2.
- **Beleid, en strategie** voor het omgaan met biodiversiteit, (o.a. soortenbeleid, gedragscode, faunabeheer). Zie hoofdstuk 3, 4 en 6.
- Een **kansenkaart biodiversiteit** inclusief het groenblauwe raamwerk met hotspots van flora en fauna, de huidige situatie, kansen en ambities voor versterking van de biodiversiteit en voorzien van een toelichting. Zie hoofdstuk 5.
- **Uitvoeringsagenda** met alle nog uit te werken projecten en acties inclusief prioritering en globale kostenindicatie. Zie separaat document.

1.5 Looptijd

Met het vaststellen van de inhoud van het Beleidskader Biodiversiteit ligt ons beleid voor biodiversiteit vast. Het is daarmee het **uitgangspunt** in toekomstige discussies over biodiversiteit en vormt vanuit het beleidsveld biodiversiteit de **onderlegger** voor andere ruimtelijke plannen of beleidsplannen en gemeentelijke regelgeving. Om dit blijvend te kunnen doen, is een algehele actualisatie na in ieder geval 10 jaar op zijn plaats. In de tussenliggende periode vinden – indien nodig – evaluaties en aanscherpingen plaats.

1.6 Proces van totstandkoming en participatie

Het Beleidskader Biodiversiteit is mede tot stand gekomen door onze actief meedenkende **inwoners, maatschappelijke organisaties, ambtenaren**. Hierbij was de participatiestrategie van het Programma Duurzaamheid leidend. Voor het verzamelen van input is gekozen voor het participatieniveau Adviseren en voor het meelezen van de voorstellen Raadplegen. Dit heeft geresulteerd in het volgende:

- Inwoners hebben op de startbijeenkomst op 7 februari 2024 mee kunnen denken over de verschillende kansen en bedreigingen voor de biodiversiteit binnen onze gemeenten.
- Ook hebben inwoners een online enquête ingevuld (152 reacties) over de kansen en bedreigingen voor de biodiversiteit, zie BIJLAGE I, opbrengsten enquête.
- Er is een klankbordgroep in het leven geroepen waarin enthousiaste inwoners en maatschappelijke organisaties met elkaar en met de gemeente in gesprek zijn gegaan over het gewenste beleid voor de biodiversiteit in onze gemeenten, zie BIJLAGE II, betrokkenen.

De belangrijkste uitkomsten en aansprekende citaten uit deze participatie zijn steeds per thema in het betreffende hoofdstuk verwerkt.

De Raden zijn via een kennisgeving en een beeldvormende bijeenkomst (april 2025) betrokken.

Wethouder Joyce Zwaga-Komen tijdens de startbijeenkomst

Wethouder Laura Kaper tijdens de ambitiesessie met de raden

Klapstraat -Rijndijk, Westervoort

2. KADERS

Net als voor de andere kapitaalgoederen van de gemeente als wegen, civiele kunstwerken, sport, spelen en verlichting gelden er voor het omgaan met planten en dieren, het openbaar groen en water wet- en regelgeving en beleid waarnaar moet worden gehandeld. Dit hoofdstuk geeft een samenvatting van de uitgangspunten vanuit de wettelijke kaders, het provinciaal beleid en overkoepelend gemeentelijk beleid.

Wat vinden onze inwoners en/of experts

- *Voer de vergunningsplicht voor het kappen van bomen weer in (uit enquête).*
- *Huidig beleid moet aangepast worden zodat zorgen voor een betere biodiversiteit altijd een voorwaarde is bij plannen (uit enquête).*
- *Overlast van honden en ook katten wordt genoemd als knelpunt voor biodiversiteit. Voor een verbod op loslopen van katten is geen wettelijk grondslag en is ook niet te handhaven. Stimuleren van binnen of aangelijnd houden kan wel (uit expertgroep).*

2.1 Wet- en regelgeving

Het beheer van openbaar groen en water en het omgaan met (beschermde) planten en dieren vindt plaats binnen de volgende (wettelijke) kaders:

- Europese natuurherstelverordening 2024.
- Nieuwe Burgerlijk wetboek (NBW).
- Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).
- Kaderrichtlijn water (KRW).
- Omgevingswet (OW) inclusief ‘natuurregels’.
- Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA).
- Natuur- en biodiversiteitsbeleid provincie Gelderland (PGLD).

Voor een korte uitleg per item wordt verwezen naar BIJLAGE III, Wet- en regelgeving. De natuurregels worden in deze paragraaf toegelicht alsook de samenhang met klimaatveranderingen.

2.2 Natuurregels

Onderstaande tabel bevat een samenvattend overzicht van de ontwikkeling van de natuurwetgeving in Nederland.

Jaar	Overzicht natuurwetgeving
1979 	**Vogelrichtlijn** Richtlijn van de Europese Unie. Het doel is bescherming, beheer en regulering van in de lidstaten voorkomende vogels. De bescherming van soorten en de aanwijzing van beschermde gebieden voor specifieke soorten van Bijlage I en voor trekvogels zijn verwerkt in de Omgevingswet.
1992 	**Habitatrichtlijn** Richtlijn van de Europese Unie. Het doel is bij te dragen tot het waarborgen van de biologische diversiteit in de lidstaten door bescherming van habitats en soorten die van Europees belang zijn. De bescherming van soorten uit bijlage VII en de aanwijzing van beschermde gebieden voor soorten uit bijlage II zijn verwerkt in de Omgevingswet.
2002 	**Flora- en faunawet** Nederlandse wet in formele zin die de bescherming van dier- en plantensoorten regelde. De wet bundelde de bepalingen die voorheen waren opgenomen in de Vogelwet 1936, Jachtwet, Natuurbeschermingswet (hoofdstuk V: soortenbescherming), Nuttige Dierenwet 1914 en Wet bedreigde uitheemse dier- en plantensoorten.
2017 	**Wet natuurbescherming** Nederlandse wet die de bescherming van natuurgebieden, soorten en bos regelde. Hij verving drie andere wetten: de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet en de Flora- en Faunawet. Sinds 1 januari 2024 is de Wet natuurbescherming vervangen door de Omgevingswet.
2024 	**Omgevingswet en bijbehorende regelingen** De Omgevingswet en bijbehorende regelingen en besluiten beschermt Nederlandse natuurgebieden en planten- en diersoorten. De wet moet ervoor zorgen dat de verschillende planten- en diersoorten in de natuur blijven bestaan. Ook kwetsbare soorten mogen niet verdwijnen.
2024 	**Europese natuurherstelwet** Lidstaten zijn verplicht om maatregelen te nemen om uiterlijk in 2030 minstens 30% van alle, in lijsten genoemde, beschadigde ecosystemen te herstellen. In 2040 moet dit 60% zijn en in 2050, 90%. Tot in 2030 moeten lidstaten bij de uitvoering van de herstelmaatregelen prioriteit geven aan Natura 2000-gebieden.

Doel van de natuurwetgeving is primair behouden en herstellen van een gunstige staat van instandhouding van de lokale populaties van een bepaalde soort. Doden van een enkel exemplaar zou daarmee niet per se een overtreding hoeven te zijn wanneer de populatie waar het exemplaar deel van uitmaakt voldoende levensvatbaar blijft. In de praktijk wordt wel op het niveau van een exemplaar gehandhaafd.

Doden (vangen, verstoren) van een beschermde inheemse diersoort is in beginsel verboden. Er dient ontheffing of vrijstelling van dit verbod te zijn om een dier te kunnen doden (vangen, verstoren). Ook voor jacht (op 5 wildsoorten[6]) geldt dat dit onderdeel moet zijn van het faunabeheerplan waarin samenhang tussen jacht, schadebestrijding en populatiebeheer wordt aangetoond.

Uitgangspunt van de natuurwetgeving is dat er eerst monitoring van de populatie (aantal, verspreiding, impact) heeft plaatsgevonden om iets te kunnen zeggen over overlast. Bestrijden van overlast op het niveau van een enkel exemplaar kan alleen bij hoge impact en daarbij zijn preventieve maatregelen in eerste instantie vereist.

De Waaij, Westervoort

2.3 Natuur en klimaatverandering

In het Klimaatverdrag (1994) is een internationaal raamwerk gedefinieerd waarbinnen regeringen gezamenlijk acties kunnen ondernemen om de beproevingen van een veranderend klimaat op aarde te kunnen pareren. De concrete doelstelling van het verdrag is: "het stabiliseren van de concentratie van broeikasgassen in de atmosfeer op een zodanig niveau, dat een gevaarlijke menselijke invloed op het klimaat wordt voorkomen".

Voor 15% van de in Nederland beschermde soorten en habitattypen van de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) is een negatief effect van klimaatverandering gerapporteerd in de periode 2013-2018. Dit wordt vooral veroorzaakt door temperatuurstijging en extreme droogte. In de toekomst zal klimaatverandering meer soorten en habitattypen negatief kunnen gaan beïnvloeden. Voor meer dan 60% van de soorten en habitattypen kan klimaatverandering een bedreiging worden, op het land vooral door een toename van temperatuurstijging en perioden met extreme droogte en in zee met name door zeespiegelstijging. Voor circa 20% van de soorten en habitattypen is klimaatverandering echter een kans[7].

Zoals in de Introductie al is uitgelicht kent onze natuur haar eigen processen en deze natuurlijke ontwikkelingen zijn niet altijd door ons te beïnvloeden. Soorten passen zich soms meteen aan veranderende omstandigheden aan, maar vaak gebeurt dit geleidelijk in de loop der jaren. Veranderingen in natuur en soorten is dus ook een natuurlijk proces.

[6] De soorten waarop mag worden gejaagd zijn haas, fazant, wilde eend, houtduif en konijn. In deze periode is het alle jachthouders (jagers met een jachtveld) toegestaan om de wildstand in hun jachtgebied duurzaam te benutten voor consumptie.

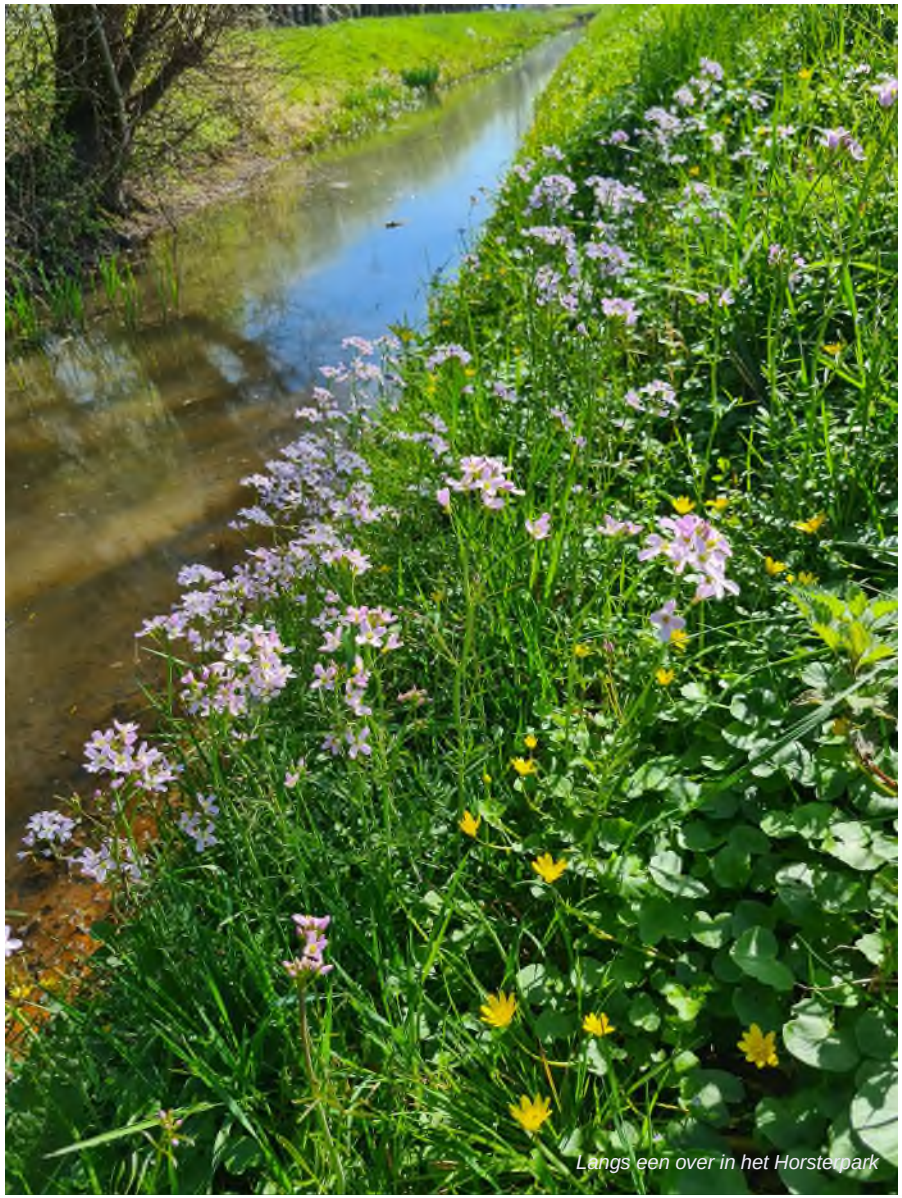
[7] Bron Compendium voor de Leefomgeving (CLO), situatie per november 2024.

2.4 Uitgangspunten overkoepelend gemeentelijk beleid

De Omgevingsvisies Westervoort 2021 en Duiven 2022 stellen de algemene kaders voor het biodiversiteitsbeleid. Het gaat om de volgende **vertrekpunten**:

- Het ontwikkelen van een **gezonde leefomgeving** onder de noemer 'verbonden met elkaar' waarbij wordt gekeken naar zowel de fysieke (beweging, luchtkwaliteit, toegankelijkheid en nabijheid van nodige voorzieningen) als de sociale gezondheid (sociale interactie, cohesie, veiligheid).
- Het inzetten op een **klimaatbestendige inrichting** *(en beheer)* van de openbare ruimte. Werk met werk maken staat hierin centraal. Concreet benoemde acties zijn het actief meewerken aan vergroeningsinitiatieven van inwoners en natuurinclusief bouwen.
- Het maken van **groene verbindingen tussen buitengebied en dorpskernen**. Om de biodiversiteit binnen de gemeente robuuster te maken wordt er gekeken hoe zoveel mogelijk groene *en blauwe* structuren met elkaar kunnen worden verbonden.
- **Gebiedsgerichte benadering** van wijken met respect voor de wijkeigen charme en energie, zodat de voor de wijk juiste voorzieningen aanwezig zijn en activiteiten kunnen plaatsvinden. De gemeente heeft hierin een faciliterende en meewerkende houding.

Voor de relatie met plannen van de andere vakdisciplines wordt verwezen naar BIJLAGE IV, Positie en relatie met andere plannen.

Langs een over in het Horsterpark

3. BELEID EN STRATEGIE

Behalve planten, dieren, groen en water, vragen ook veel andere voorzieningen ruimte in het openbare gebied. De gemeenten wegen samen met haar inwoners en partners de verschillende belangen en maakt vervolgens keuzes. In dit hoofdstuk geven we onze ambities en strategie op biodiversiteit weer. Want waar doen we het voor? Wat willen we bereiken? Wat vinden we belangrijk en waar zetten we op in? Dit hebben we met @ in de tekst gemarkeerd.

Wat vinden onze inwoners en/of experts

- *Park Emmerik in Westervoort is mijns inziens een clean parkje. Door samen met de omwonenden nestkastjes/insectenhotels en dergelijke op te hangen kan de biodiversiteit van het parkje verbeterd worden (uit enquête).*
- *In alle nieuwbouwplannen moeten we het onderwerp biodiversiteit meenemen. Niet alleen door en met het groen maar door ook ingebouwde nestkasten voor gierzwaluwen, mussen en vleermuizen (uit enquête).*

Noordwesthoek langs sportvelden D.V.V., Duiven

3.1 Ambitie

Als gemeenten willen we ons hard maken voor de biodiversiteit die hier voorkomt. In de hierna geformuleerde ambitie leggen we de stip op horizon hiervoor neer. De haalbaarheid hangt af van verschillende factoren en van een goede monitoring. Dit plan is een eerste aanzet om ons als gemeente bewust in beweging te zetten. Aansluitend geven we onder het kopje strategie weer op welke wijze we ons daar naartoe bewegen. Het hoofdstuk wordt afgesloten met enkele concrete voorbeelden waar we kansen zien liggen om de ambities te verwezenlijken.

Als gemeenten willen we de afname van biodiversiteit op ons grondgebied een halt toe roepen en de biodiversiteit versterken waar het kan. We richten ons daarbij vooral op ontwikkelingen in de woonkernen en het agrarisch buitengebied en op ecologische verbindingen daarbinnen.

Veel dieren en planten verplaatsen zich via bermen, bomenrijen, bosjes, houtwallen, akkerranden, weteringen en sloten door het landschap. We zorgen ervoor dat dergelijke groene en blauwe elementen aantrekkelijk (geschikt) zijn voor de soorten die in onze gemeenten van nature voorkomen en dat ze onderling verbonden zijn. Hiermee **creëren we een robuuste groen-blauwe dooradering** door onze gemeenten. We doen dit voor de wettelijk beschermde soorten en de lokaal waardevolle soorten waarbij we in 2040 60% en **in 2050 90% van de aanwezige leefgebieden voor deze soorten hebben hersteld**. Dit is gelijk aan de opgaven vanuit de Europese natuurherstelwet.

Horsterparklaan, tussen Westervoort en Duiven

3.2 Strategie

Om de biodiversiteit te versterken werken we langs de volgende zeven sporen. Deze zijn gebaseerd op het beoordelingskader zoals dit bij de Basiskwaliteit natuur wordt gehanteerd.

1. We zorgen voor **voldoende ruimte voor natuur** in onze plannen en projecten, waarbij we bijvoorbeeld basiskwaliteit natuur, groennormen of een puntensysteem toepassen om daarmee natuur-inclusief te ontwikkelen. We richten ons hierbij als eerste op de aanwezige beschermde en kwetsbare soorten.
2. We zetten in op **sterke (robuuste) verbindingen** tussen groen-blauwe gebieden (gewenste structuren op kaart) om daarmee leefgebied te creëren voor aanwezige beschermde en kwetsbare soorten.
3. We zorgen voor een **inrichting** van onze leefomgeving, zowel in de woonkernen als het agrarische gebied, **met ecologisch kwaliteiten** zodat voorkomende habitats goed kunnen functioneren (op welke soorten richten).
4. We **verlagen de drukfactoren** voor een positieve ontwikkeling van de groen-blauwe dooradering (op welke factoren richten en hoe).
5. We gaan onze leefomgeving en in elk geval het openbaar groen (**meer) ecologisch beheren** (waar op richten).
6. We zetten in op **meer bewustwording** van het belang van biodiversiteit en de factoren die het gunstig of ongunst beïnvloeden en het versterken van de samenwerking tussen verschillende partijen (waar op inzetten).
7. We spelen in op lopende projecten, bestaande initiatieven en benutten **meekoppelkansen of liften mee met renovaties en herinrichtingen** (met wie werken we samen). Bijvoorbeeld als we vanuit het mobiliteitsplan het STOMP-principe introduceren en we vanuit beheer van de openbare ruimte biodiversiteit/klimaatadaptatie willen versterken richten we verkeersroutes aantrekkelijk voor langzaam verkeer en biodivers inrichten, win-win dus. (STOMP staat voor Stappen, Trappen, Openbaar Vervoer, Mobiliteit op maat en Particuliere auto).

3.3 Kansen

Voorbeelden van locaties waar kansen liggen voor het versterken en uitbreiden van de groen-blauwe dooradering en daarmee het versterken van de lokale biodiversiteit zijn onder meer:

- Creëren van bosranden langs het Looveld door het planten van knotbomen, houtsingels of bosjes langs de waterloop de Lee en langs noordzijde van de kern Loo (noord- en oostzijde Looveld markeren met beplanting waardoor openheid wordt geaccentueerd).
- Aanleggen van heggen en bossen in het tussengebied om daarmee een robuuste groen-verbinding van zuid naar noord te realiseren.
- Landschappelijke inpassing van de geplande doortrekking van de A15 met bijvoorbeeld houtsingels, vogelbosjes, boomgaarden en voedselbossen.
- Creëren van kruidenrijke (akker)randen van 10 tot 30m breedte langs of haaks op de hoofdwatergangen.
- Aanleggen van heggen en houtsingels in het Broek en andere open landschappen passend bij het landschapstype.
- Natuurvolgend of ecologisch beheren van de grotere groengebieden om daarmee in het bestaande openbaar groen meer ruimte aan wilde planten en dieren te bieden. Er liggen vooral kansen in het minder en gefaseerd maaien van grotere grasvelden, het zorgen voor een kruidlaag van inheemse soorten in vakken bosplantsoen en het gefaseerd snoeien van beplantingen zodat er meer variatie in leeftijdsopbouw op buurt en straatniveau ontstaat.

In hoofdstuk 5 zijn deze locaties en alle andere locaties op de groen-blauwe structuur inclusief gewenste verbeteringen uitgewerkt.

@ **3.1** We zetten ons in om deze groen-blauwe structuur in stand te houden en te verbeteren door dit in te brengen in andere projecten (meekoppelen) en zelf actief projecten te starten.

3.4 Actief burgerschap bij biodiversiteit

Biodiversiteit is een onderwerp dat in Duiven en Westervoort leeft en er zijn dan ook al veel initiatieven in uitvoering en groepen actief. Enkele voorbeelden zijn:

- **Knotploeg en poelenwerkgroep Duiven** die zorgt voor behoud en herstel van onder andere de vele karakteristieke knotbomen en poelen in de gemeenten.
- Doe mee in Westervoort onder de vlag van **NME Liemers**.
- **Milieuvrienden Duiven** zet zich in voor het woon- en leefklimaat voor bewoners van Duiven en omgeving door te streven naar en het behouden en verbeteren van de natuur en de landschappelijke en natuurhistorische waarden. Zij is onder meer de oprichter van het voedselbos aan de Bandijk en langs de Buitensingel/Westensingel.
- De **Imkervereniging Liemers** zorgt voor het plaatsen van bijenvolken op diverse locaties voor bestuiving, ze vergaren en delen kennis over bijenhouden en geven van brede voorlichting aan de samenleving.
- De jagers van **wildbeheereenheid WBE De Liemers** zetten zich in voor het beheer van het wild in de omgeving. Dit gebied is rijk aan haas, konijn, fazant, wilde eend, houtduif, ree, vos, gans, kraai en kauw. De WBE speelt een actieve rol in de verbetering van de biotoop voor het wild. Zo neemt zij actief deel aan de natuurschoonmaakdag en is betrokken bij een project om akkerranden in te zaaien met gewassen die voor het wild aantrekkelijk zijn. Daarnaast tellen de jagers van de WBE meerdere malen per jaar het wild in het werkgebied, om een goed beeld te krijgen en te houden van de wildstand. Hierbij wordt ook gelet op de gezondheid van de dieren.
- Op enkele locaties zijn **voedselbossen** aangelegd of in ontwikkeling. Bijvoorbeeld voedselbos Buitensingel aan de Westsingel en voedselbos Kievitsnest aan de IJsseldijk/Rivierweg.
- Al jaren kennen we het initiatief **Go Clean** in onze gemeenten. Zij ruimen met vrijwilligers zwerfafval op in de buitenruimte, verzamelen op basis daarvan data en dragen zo bij aan de versterking van de biodiversiteit. Dit is in Westervoort met zwerfafval succesvol gedaan en kan eventueel gecombineerd met buitenexcursie voor bijvoorbeeld scholen.

- Ook zijn er **diverse werkgroepen** actief zoals de werkgroep weidevogelbescherming, de werkgroep nestkasten roofvogels en uilen en de Hoogstambrigade Duiven.
- Boerenwijs een initiatief dat met gecertificeerde **educatieboeren** dichtbij scholen in de Veluwe, IJsselvallei-west, Achterhoek en Liemers zorgt voor educatie op het boerenerf.
- Diverse **agrarische ondernemers** die zich inzetten voor een meer natuurinclusief landbouw en zich in vaak ook verenigen zoals onder andere Boerderij Middelwaard, Biologisch Melkveebedrijf De Klaver (onderdeel van Liemers Trots), agrarische natuurvereniging Collectief Rivierenland of de Liemerse ambassade waarbij ondernemers, overheden, onderwijs en inwoners zich bundelen.
- **Agricycling** als coöperatie in oprichting voor vraag en aanbod voor groene grondstoffen. Bijvoorbeeld voor verwerking van het maaisel van de gemeentelijke bermen.

@ 3.2 Gezien het belang van deze activiteiten en initiatieven voor biodiversiteit willen we ervoor zorgen dat basiskennis over natuur en biodiversiteit breed kan worden gedeeld en dat activiteiten hierin worden voortgezet en waar mogelijk uitgebreid. We vinden het daarom belangrijk om dergelijke (inwoners)**initiatieven of projecten te steunen**. Dit doen we waar nodig en mogelijk door het verstrekken van gerichte subsidies en/of door deze initiatieven met (mensen en materialen) te faciliteren. Daarnaast zijn er diverse gemeentelijke subsidies beschikbaar voor individuele inwoners om hun tuin te vergroenen.

Hamerstraat-Rivierweg, Westervoort

TABEL H3 – Strategie, kansen en actief burgerschap

Wat is onze ambitie?	Wat willen we nog uitwerken?
1. In stand houden en realiseren van de groen-blauwe structuren van de kaart.	**a.** Vanuit lopende en nog te starten projecten aanleg van groenstructuren en ecologisch groen mee te nemen. **b.** Zelf projecten initiëren.
2. We zorgen dat onze inwoners van jong tot oud basiskennis over natuur en biodiversiteit hebben. Primair is dit een taak van de scholen en instellingen als IVN en lokale natuurinstanties.	**a.** Ondersteuning van organisaties die de educatie uitvoeren (financieel of met andere middelen of ambtelijke uren). Extra aandacht geven aan het verbeteren van de biodiversiteit hierbij (regelingen aanvullen en voorlichten).

Zwaan in retentiewater

4. SOORTENBELEID

Een belangrijke pijler voor de biodiversiteit is het aantal verschillende soorten planten en dieren in onze gemeente. In dit hoofdstuk gaan we in op hoe we met de soorten in onze gemeente omgaan. Wat willen we bereiken? Wat vinden we belangrijk en waar zetten we op in? Dit hebben we met @ in de tekst gemarkeerd.

Wat vinden onze inwoners en/of experts

- *Voer snoeihout vanuit parken niet allemaal af. Stapel snoeihout waar het niet stoort op, als schuilplaats voor diverse diersoorten (uit enquête).*
- *Ook naar de kwaliteit van bodem en water kijken; deze zijn als uitgangspunten essentieel voor een goede biodiversiteit (uit expertgroep).*

4.1 Soortenbeleid

Een belangrijke pijler voor de biodiversiteit is het aantal verschillende soorten planten en dieren in onze gemeente. Verlies van biodiversiteit is meer dan alleen het verlies van zeldzame soorten. Hoe minder oorspronkelijke soorten, hoe instabieler een ecosysteem. Het is dus zaak om de biodiversiteit te beschermen en zo bijbehorende ecosystemen in stand te houden, want alleen op die manier is ook op de lange termijn te profiteren van de producten en diensten die ecosystemen ons leveren. Zie BIJLAGE V, kaarten atlas leefomgeving, voor een impressie van het voorkomen van de soortendiversiteit binnen onze gemeenten. Voorbeelden om ecosystemen in stand te houden zijn het toepassen van inheemse soorten, het aanbrengen van variatie in (natuurlijke) beplantingsvormen en het toepassen van ecologisch groenbeheer. Binnen onze gemeente willen we het aantal soorten op pijl houden -of liever nog-, laten stijgen.

@ 4.1 Daarom formuleren we beleid dat stuurt op de **bevordering van de leefgebieden van lokale soorten**. Binnen de gemeente doen we dit op de volgende manieren:

- We koesteren de aangewezen soorten en geven ze meer leefgebied.
- We wijzen specifieke (icoon)soorten aan met bijbehorend beleid om bekendheid aan deze soorten te geven en daarmee aandacht voor het verbeteren van de leefomstandigheden voor deze soorten.
- We ontwikkelen de openbare leefomgeving natuurinclusief.
- We gaan in gesprek met partijen die zorgen voor een toename van de drukfactoren (zie intro) om deze toenamen te kunnen verminderen (bv tegengaan van effecten van bemesting en zwerfafval).
- We zetten ons voor bewustwording en voorlichting over biodiversiteit en stimuleren partijen die dit doen.

4.2 Beschermde leefgebieden

In onze gemeenten zijn de rivieren de Rijn en de IJssel inclusief de uiterwaarden aangewezen als Natura 2000-gebieden. Hier gelden Europese beschermingsregels vanuit de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn, zie afbeelding 4.1. Het betreft het gebied ‘Rijntakken’ waarvoor de provincie het beheerplan heeft opgesteld. Er zijn daarin doelstellingen geformuleerd voor het herstellen van habitattypen en soorten. Dit zijn vooral soorten en typen van water, moerassen, graslanden en ooibossen zoals de bever, kamsalamander, kwartelkoning, watersnip, ijsvogel en oeverzwaluw.

De provincie Gelderland heeft veel natuurgebieden. Samen vormen zij het Gelders Natuurnetwerk (GNN) waar ook de Natura 2000-gebieden onderdeel van is, zie afbeelding 4.2. De provincie ontwikkelt ook nieuwe natuur rondom bestaande natuurgebieden en samen met andere partijen werkt ze aan natuurherstel. Dit is belangrijk voor het behoud van planten en dieren. Hoe de provincie omgaat met dit natuurnetwerk is vastgelegd in het provinciaal natuurbeheerplan. Hierin staat ook waar subsidie voor het behoud en ontwikkeling van (agrarische) natuur en landschap mogelijk is.

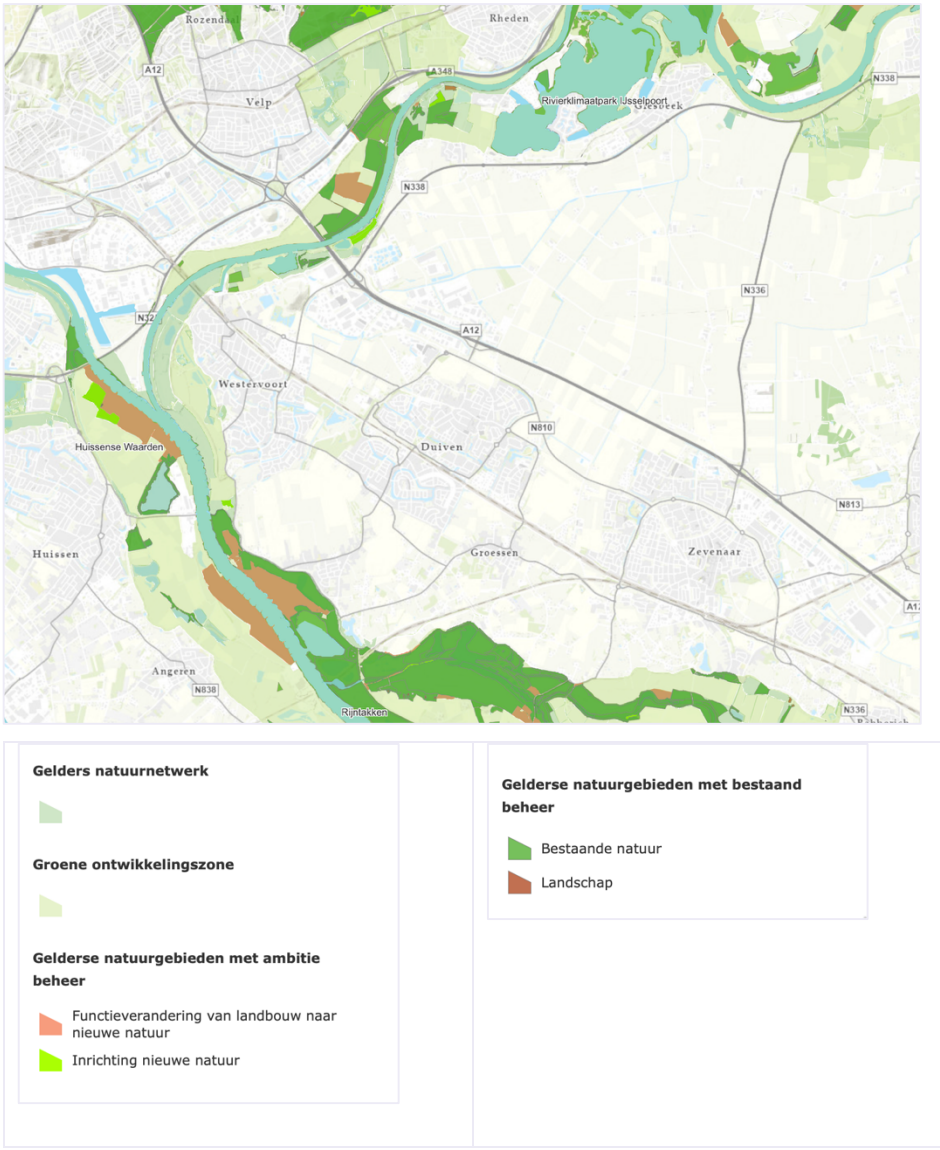
@ 4.2 Met onze lokale **openbare groen- en natuurterreinen** sluiten we zo veel mogelijk aan op het Gelders Natuurnetwerk zodat er ook ‘**haarvaten’ in het netwerk** ontstaan.

Oude Rijn, Duiven

***Afbeelding 4.1**, Natura 2000-gebieden in de gemeente; bron Atlasleefomgeving*

***Afbeelding 4.2**, Gelders natuurnetwerk; bron provincie Gelderland*

4.3 Beschermde soorten

Naast beschermde gebieden kennen we in het land ook beschermde soorten en Rode lijsten. Om in beeld te brengen met welke soorten we rekening hebben te houden en om aanknopingspunten te vinden voor het verhogen van de biodiversiteit is een analyse gemaakt van de soorten zoals deze zijn ingevoerd in de Nationale Database Flora en Fauna (NDFF). Voor de analyse zijn de volgende criteria aangehouden:

- Soorten met een verblijfplaats in de gemeente.
- Wettelijke beschermde soorten (Europees en Nationaal).
- Vogels met een jaarrond beschermd nest categorie 1 t/m 4.
- Overige minder algemene broedvogels en vogels met een jaarrond beschermd nest categorie 5.
- Waarnemingen binnen een periode van circa 6 jaar (2018 t/m 2023).

De wettelijk beschermde soorten (Europees en Nationaal) zijn beschermd op basis van het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) behorende bij de Omgevingswet en zijn genoemd in Bijlage IX van het Bal. Voor een aantal vaak wat algemener voorkomende soorten kan de provincie eventueel een vrijstelling van de verboden geven bijvoorbeeld voor de gewone pad, egel, konijn en haas.

Knaagsporen bever, Loowaard

Icarusblauwtje, Duiven

Een aantal voorbeelden van voorkomende wettelijk beschermde soorten in Duiven en Westervoort zijn: bever, steenmarter, das, gewone dwergvleermuis, rosse vleermuis, steenuil, ransuil, ringslang, kamsalamander, rugstreeppad, sierlijke witsnuitlibel, zandwolfsmelk, groot spiegelklokje en kartuizer anjer.

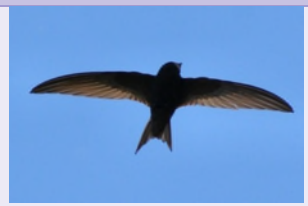
@ 4.3 We zorgen ervoor dat we de komende jaren **in beeld** brengen welke **beschermde soorten** er in onze gemeenten en vooral in de openbare ruimte voorkomen en hoe deze zich ontwikkelen. Hierbij leggen we vooral van deze soorten vast waar zich de vaste rust- en voortplantingsplaatsen bevinden en de essentieel leefgebieden voorkomen.

4.4 Icoonsoorten

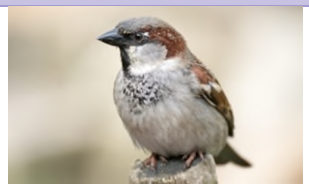
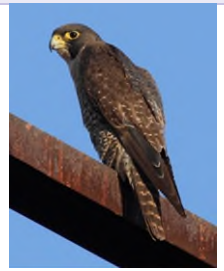
Icoonsoorten zijn gemakkelijk herkenbare soorten die symbool staan voor een soortgroep dan wel een specifiek leefgebied en waarvoor maatregelen ook impact hebben op meer soorten. Het zijn soorten die er uit zichzelf zijn gekomen of spontaan zich gevestigd hebben en daarmee aangeven dat een gewenste ontwikkeling in gang is gezet of bereikt is. Ze kunnen worden gezien als een ambassadeur en als boegbeeld voor alle inwoners en waar bijvoorbeeld monitoringsacties of educatieve activiteiten aan kunnen worden gekoppeld. Soorten die we nog niet in onze gemeente voorkomen maar hier wel thuis horen liften daarin mee.

@ 4.4 We zetten de icoonsoorten in als **ambassadeur bij voorlichtingsactiviteiten** en acties met en voor onze inwoners en volgen de ontwikkeling van deze soorten.

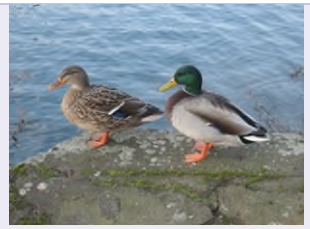
TABEL 3.1 – Icoonsoorten Duiven en Westervoort

Habitattype	Bebouwd gebied	Buitengebied
1. Dicht stedelijk gebied	 **Gierzwaluw** *(foto Paweł Kuźniar)*	-

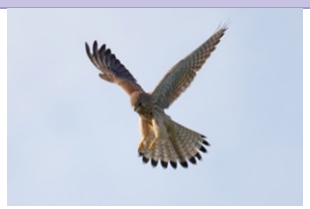
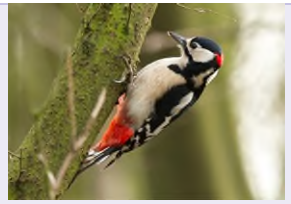
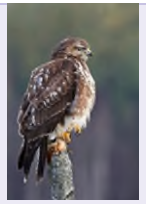
TABEL 3.1 – Icoonsoorten Duiven en Westervoort

Habitattype	Bebouwd gebied	Buitengebied
2. Open stedelijk gebied	 **Huismus** *(foto JrPol)*	 **Bever** (*foto myfootprints.nl)*
3. Landelijk gebied	-	 **Steenuil** *(foto Trebol-a)*
4a. Muren (gebouwen en kades)	 **Gele helmbloem** *(flora van Nederland)*	 **Slechtvalk** *(foto Christopher Watson)*
4b. Plaveisels (wegen)	 **Bleekgele droogbloem** (*foto Jan Kops)*	 **Bleekgele droogbloem** (*foto Jan Kops)*

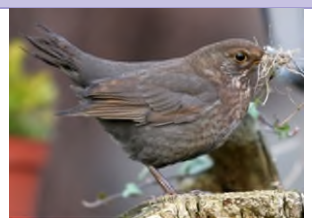
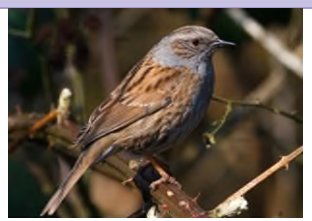
TABEL 3.1 – Icoonsoorten Duiven en Westervoort

Habitattype	Bebouwd gebied	Buitengebied
5a. Pioniers-begroeiing droog	 **Tormentil** *(foto H. Zell)*	 **Tormentil** *(foto H. Zell)*
5b. Pioniers-begroeiing akker	 **Wilde eend** *(foto Wikipedia.nl)*	 **Patrijs** (foto Wikipedia.nl)
5c. Pioniers-begroeiing nat	 **Grote waterweegbree** (*foto Ch. Fischer)*	 **Grote waterweegbree** (*foto Ch. Fischer)*
6. Water en oevers	 **Kleine watersalamander** (*foto Jelger Herder)*	 **Ringslang** *(foto Benny Trap)*

TABEL 3.1 – Icoonsoorten Duiven en Westervoort

Habitattype	Bebouwd gebied	Buitengebied
7. Grasland	 **Knoopkruid** *(foto Garnhami)*	 **Torenvalk** *(foto Andreas Trepte)*
8a. Ruigtekruiden	 **Putter** *(foto Pierre Dalous)*	 **Putter** *(foto Pierre Dalous)*
8b. Lage heesters en hagen en vaste planten	 **Egel** *(foto Dunpharlain)*	 **Hermelijn** *(foto Soumyajit Nandy)*
9a. Bosplantsoen	 **Grote bonte specht** (*foto vogeldag-boek.nl)*	 **Buizerd** (*foto Marek Szczepanek)*

TABEL 3.1 – Icoonsoorten Duiven en Westervoort

Habitattype	Bebouwd gebied	Buitengebied
9b. Struweel, hoge hagen en heesters	 **Merel** *(foto Armin Kubelbeck)*	 **Heggenmus** *(foto Karsten)*

4.5 Soortenbescherming

Naast het vergroten en verbeteren van de leefgebieden om meer biodiversiteit te creëren moeten we ook zorgdragen voor de soorten die binnen onze gemeenten voorkomen. De landelijke wetten voor het beschermen van planten en dieren nemen wij vanzelfsprekend als uitgangspunt en we treffen aanvullende maatregelen. Dit doen wij door bijvoorbeeld:

- Het opstellen van een soortenlijst specifiek voor onze gemeenten en deze lokaal waardevolle soorten te beschermen als wettelijk beschermd soorten.
- Het registeren van alle voorkomende soorten in de NDFF en de faunavoorzieningen in het groenbeheersysteem inclusief nestkasten en andere faunavoorzieningen uit compensaties (soortgegevens ook van particulieren vanuit vergunningen), zodat ze ook beheerd worden.
- Het monitoren van de populaties die binnen de gemeente relevant zijn.

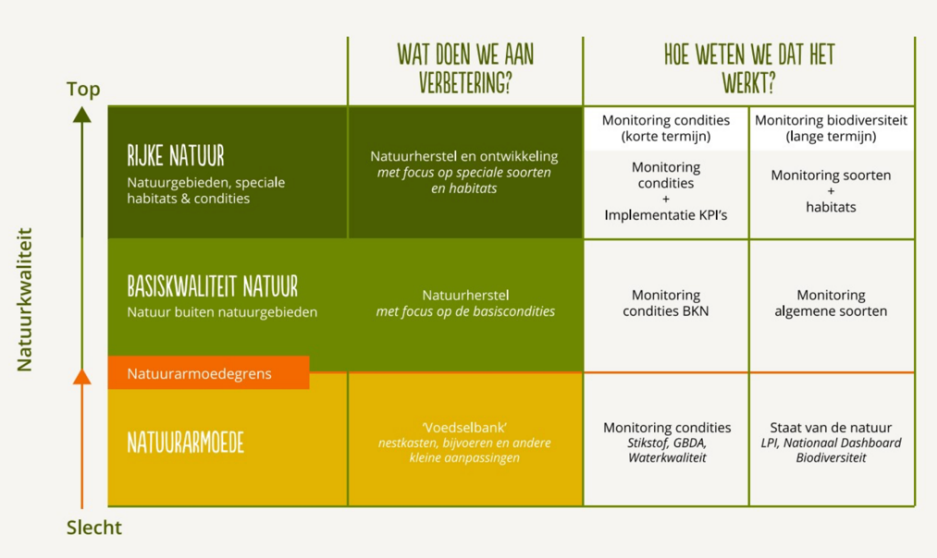
Basiskwaliteit natuur[8]

De leefomgeving in Nederland staat onder druk en ook algemene soorten verdwijnen steeds vaker uit het landschap. Voor het behoud van een gezonde en leefomgeving en een veerkrachtige natuur is het essentieel om te werken aan een Basiskwaliteit Natuur (BKN) in het landelijk en stedelijk gebied. Hierin zijn de condities (abiotiek, inrichting en beheer) in orde en kunnen onze algemene

[8] Bron https://www.samenvoorbiodiversiteit.nl/projecten/kennistraject-basiskwaliteit-natuur.

soorten weer floreren. Denk aan soorten als de egel en de huismus. Door aan gezonde condities voor deze soorten te werken, werken we ook aan een gezonde leefomgeving voor onszelf. We moeten hard werken om deze gezonde leefomgeving voor elkaar te krijgen. Want ook opgaven zoals woningbouw en voedselproductie vereisen een plek in onze samenleving. De vraag is dus hoe we natuur een plek geven in onze drukke steden en landbouw én ervoor zorgen dat deze natuur tegen een stootje kan. Basiskwaliteit Natuur geeft daar handvaten voor: op welke condities kunnen we buíten de natuurgebieden om sturen, welke maatregelen nemen we en hoe monitoren we die?

@ 4.5 Door gemeentebreed in te steken op de **principes van Basiskwaliteit Natuur** wordt vooral ingestoken op het verbeteren van de leefgebieden voor de algemene soorten. Daarnaast blijft het nodig om goed te zorgen voor de lokaal voorkomende wettelijke beschermde soorten zodat de populaties in de een gunstige staat van instandhouding blijven en liever nog verbeteren. Zie ook afbeelding 4.3.

Afbeelding 4.3: *De positie van BKN voor het Nederlandse landschap en wat er nodig is om Nederland uit de natuurarmoede te brengen bron: Kennisdocument Basiskwaliteit Natuur, Meesters et al. 2024)*

4.6 Natuurinclusief ontwikkelen

Initiatieven die zorgen dat onze Nederlandse planten en dieren zich in onze gemeenten kunnen ontwikkelen tot gezonde populaties zijn erg welkom. Dit kan bijvoorbeeld door bestaande (natuur)gebieden te verbeteren of blijvende of tijdelijke natuur aan te leggen. Maar ook het integreren van natuurinitiatieven in (bouw)projecten kan tot win-win-situaties leiden. Dit noemen we natuurinclusief ontwikkelen, bouwen, ontwerpen of inrichten.

Natuurinclusief betekent niet alleen rekeninghouden met natuur, maar juist het **creëren van een meerwaarde voor natuur** ten opzichte van de situatie ervoor. Voorop staat of er mogelijkheden zijn om een gebied voor bepaalde soorten aantrekkelijk(er) te maken zodat zij het lokaal beter gaan doen. Dit overstijgt vaak de grenzen van een project. Vooral dieren zijn afhankelijk van voldoende en geschikt Voedsel en Vocht, veilige verblijfplaatsen voor Voorplanting en geschikte Verbindingen (de 4 V's). Dit hoeft dit persé allemaal binnen 1 perceel of project aanwezig te zijn.

Hoe zorgen we ervoor dat bij nieuwbouw, renovatie en herontwikkeling er extra leefgebied ontstaan voor flora en fauna? Momenteel voldoen we overwegend alleen aan de wettelijke eisen.

@ 4.6 We gaan daarom inzetten op het Invoeren van een **groennorm** bij projecten (en deze ook verwerken in het Omgevingsplan). Hierna volgen enkele voorbeelden waarmee een dergelijk norm kan worden vormgegeven.

- Minimaal 20% van de oppervlakte binnen het project bestaat uit duurzaam en bij voorkeur ecologisch groen. Hierbij ontstaan vaak meekoppelkansen voor klimaatadaptatie (zie Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie Liemers). Dit meegeven in het Programma van Eisen bij projecten en ontwikkelopgaven en ook vastleggen en borgen middels anterieure overeenkomsten. Belangrijk hierbij is om duidelijk te maken welk groen wel of niet meetelt. Dak- en gevelgroen primair bijvoorbeeld hierbij niet meetellen, maar alleen indien er geen andere oplossingen mogelijk zijn. We sluiten in de uitwerking daarbij aan op de landelijke maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving en het provinciaal Kader leefbare verstedelijking Gelderland.
- De **3-30-300 regel** is een voorbeeld van een norm om de mate van vergroening te toetsen. Deze norm gaat ervan dat uit iedere woning zicht heeft op 3 bomen, 30% van een wijk is

bedekt door boomkronen (valt in de schaduw van bomen) en vanuit elke woning is er op 300 meter afstand een verkoelend parkje. Mits aangesloten op data is dit een goed meetbare methode. Hierbij zorgen dat regel met oog op biodiversiteit wordt toegepast.

- Beide hiervoor genoemde normen geven een basis/vertrekpunt om te zorgen voor meer groen. Of daarmee ook de biodiversiteit een stimulans krijgt is dan nog niet geborgd. Dit kan bijvoorbeeld middels een puntensysteem gekoppeld aan de aanwezigheid en de mate ontwikkeling van natuurlijke habitattypen als struwelen, ruigte en pionierbegroeiingen (bv methode Renkum) danwel aan het aanbieden van verblijfplaatsen met bijbehorend leefgebied voor bepaalde soorten (bv methode Ede of Arnhem).

Daarnaast is het ook belangrijk om te bepalen en mee te laten wegen wat het effect is van het verwijderen van groen en dat de juiste belangenafwegingen hierbij wordt gemaakt. Door in te zetten op meer en beter groen en biodiversiteit worden ook andere factoren als geluid, fijn stof, vastleggen van CO2 positief beïnvloed.

De punten uit dit hoofdstuk werken we nog uit in een **lokale aanpak voor natuurinclusief ontwikkelen**.

Windmolens, bedrijventerrein Nieuwgraaf

4.7 Ecologisch beheer openbaar groen

Een relatief eenvoudige manier om de biodiversiteit in de gemeente te vergroten is door bij het beheren van het openbaar groen en water meer rekening te houden met wilde planten en dieren en meer mee te werken met de natuurlijke processen. We kunnen bijvoorbeeld nog winst behalen door meer ecologisch en gefaseerd te maaien en lang gras in de winter te laten overstaan. Nu worden vooral de bermen extensief gemaaid en voort verkeersveiligheid. Bij de bermen ook maaien en ruimen kunnen worden ingevoerd, dit wel inzet van andere machines en kosten voor het afvoeren van het maaisel (link Agricycling). Ook ligt er een kans bij het omvormen van gazons naar bermen.

Het is belangrijk om daarbij wel te zorgen voor een juiste **beeldvorming**. Ecologisch groen kan een deel van het jaar er minder ‘netjes’ uitzien. Ecologisch gezien is het vaak hoe ‘rommeliger’ des te beter het is voor de natuur en dit is niet altijd wat mensen gewend zijn of verwachten. Ook worden vaak soorten die het niet nodig hebben om gestimuleerd te worden, zoals algemene zangvogels en opvallend bloeiende planten, bevoordeeld ten opzichte van soorten die wel bescherming nodig hebben maar er niet aantrekkelijk uitzien of een verborgen leven leiden. Duidelijke (ecologische) instructies over de uitvoering van de projectvoorstellen en voorlichting aan inwoners is nodig zodat zij ook begrijpen wat er wel en niet mogelijk is, hoe het er op termijn en door het jaar heen uit gaat zien en wat belangrijk is om in stand te houden of te verbeteren.

@ 4.7 **Invoeren van ecologisch beheer** bij het beheren van delen van openbaar groen en vooral het maaien van het gras (maaibeleid) en inwoners en uitvoerende partijen hierover informeren.

Belangrijke aspecten van **ecologisch beheer** zijn:

- De bodem bedekt houden zodat uitdroging wordt voorkomen, maar creëer zo hier en daar ook open (zandige) zonplekken voor bijvoorbeeld insecten en reptielen.
- (Bloeiende) inheemse vaste planten en struiken als onderbegroeiing laten staan of deze ontwikkelen (zorgen voor gelaagdheid).
- Werkzaamheden als snoeien en maaien zoveel mogelijk gefaseerd uitvoeren zodat alle leeftijdsfasen naast elkaar kunnen voorkomen en er altijd voedselplekken of verblijfplaatsen beschikbaar zijn.

- Snoei- en maaiwerkzaamheden richten op ontwikkeling van gewenste soorten. Dit vraagt vaak meer maatwerk en een planmatige aanpak.
- Snoeihout waar mogelijk en gewenst in de vorm van takkenrillen in het vak laten liggen.

Een aandachtspunt bij het invoeren van meer ecologisch beheer dat dit ook wordt afgestemd met de uitvoeringsorganisatie en aannemers. Zijn werken op dit moment hoofdzakelijk op basis van CROW-**onderhoudskwaliteiten** (A+ t/m D) waarin geen rekening wordt gehouden met de ecologische aspecten. Bij de onkruidbestrijding is het bijvoorbeeld mogelijk om aan te geven dat lokaal beschermwaardige soorten niet meetellen en niet verwijderd hoeven te worden. In geval ecologisch beheer extern wordt uitgevraagd is het belangrijk om van de in schrijvende partijen ook aantoonbare ecologische kennis te vragen door bijvoorbeeld certificaten Kleurkeur of Blauwkeur 'ecologisch' erkende machines[9] en zorgvuldig handelen soortenbescherming te eisen of belonen ingeval (icoon)soorten zich goed ontwikkelen.

Rottumstraat -Texelstraat, Duiven

[9] Zie onderzoek Vlinderstichting naar de effecten van 3 typen maaimachines op de biodiversiteit.

4.8 Inzet gedragscode

Een van de instrumenten uit de natuurwetgeving zoals opgenomen in de Omgevingswet, zie kader Natuurbeschermingsregels, is een gedragscode. Door te handelen volgens een gedragscode wordt een 'vrijstelling' verkregen voor het beperkt overtreden van de wettelijke verboden. Een gedragscode kent een geldigheidstermijn van 5 jaar en voorkomt dat voor veel voorkomende werkzaamheden steeds per project of activiteit een vergunning voor een 'flora- en fauna-activiteit' hoeft te worden aangevraagd.

Voor gemeenten en organisaties die in opdracht of onder regie van gemeenten werken is de 'Gedragscode soortbescherming gemeenten' van Koninklijke Vereniging Stadswerk beschikbaar. De gedragscode bevat de minimale maatregelen voor het omgaan met de wettelijk beschermde soorten. Gemeenten kunnen hier beleidsmatig soorten aan toevoegen. Om hiermee te kunnen werken is een besluit nodig dat inzetten van de gedragscode 'vastgesteld beleid' is en een op maat uitgewerkt ecologisch werkprotocol.

@ 4.8 Op dit moment werken we al met deze **gedragscode** bij het beheer van het openbaar groen. Dit blijven we **voortzetten** en gaan dit ook doen bij (kleinschalige) projecten.

Natuurbeschermingsregels

De natuurbeschermingsregels uit de Omgevingswet* (o.a. uitgewerkt in het Besluit activiteiten leefomgeving) gelden altijd, overal en voor iedereen en dus ook bij de inrichting en het beheer en onderhoud van de openbare ruimte in de gemeente.

De wet schrijft voor dat er zorgvuldig omgegaan moet worden met alle van nature in Nederland voorkomende planten en dieren, de zogenaamde inheemse soorten, en in het bijzonder de door deze wet beschermde soorten. Het is onder meer verboden om dieren te doden of schade aan hun rust- en voortplantingsplaatsen toe te brengen. Om de openbare ruimte te kunnen inrichten en beheren is het in bepaalde situaties niet te voorkomen dat soorten nadelige effecten van werkzaamheden ondervinden. De wet kent een aantal instrumenten om hier mee om te gaan:

- Vrijstelling, de provincie bepaalt voor welke soorten dit geldt.
- Vergunning, per project voor de looptijd van het project of per gebied meestal voor 10 jaar bij de provincie aan te vragen.
- Vrijstelling voor 5 jaar op basis van een door de minister of provincie goedgekeurde gedragscode.
- Vrijstelling voor 10 jaar op basis van een gebiedsgericht soortenmanagementplan (SMP).

Door met een **gedragscode** te werken wordt altijd zorgvuldig en juridisch correct gewerkt. Het beperkt ook het aantal procedures voor het aanvragen van ontheffingen en zorgt dat de werkwijze van de gemeente transparant en aantoonbaar is. Een gedragscode wordt door de minister, en bij landelijk inzetbare gedragscodes na advies van de provincies, aangewezen voor een periode van 5 jaar. Er geldt dan een vrijstelling voor in de gedragscode genoemde werkzaamheden en soorten.

Emmerik, Westervoort

4.9 Inzet soortenmanagementplan

Kwetsbare dieren- en plantensoorten worden wettelijke beschermd door de Omgevingswet. Deze wet verbiedt onder andere het vernietigen, doden en verwonden van beschermde dieren- en plantensoorten en het wegnemen van hun verblijfplaatsen. Dit kan de verduurzaming van woningen en gebouwen in de weg staan. In een soortenmanagementplan (SMP) staat welke beschermde diersoorten en hun aantallen er in de woonkernen voorkomen, welke verblijfplekken ze hebben en waar hun nesten zijn. Ook beschrijft het de werkwijze en de maatregelen die nodig zijn om de dieren te beschermen.

Met een soortenmanagementplan kan de provincie voor 10 jaar en voor een hele of deel van de gemeente een omgevingsvergunning afgeven voor onder andere het verduurzamen van woningen. Het opstellen van een soortenmanagementplan duurt ongeveer 1 tot 2 jaar en gaat over alle woonkernen in een gemeente. Deze omgevingsvergunning geldt dan voor alle inwoners die hun huis gaan verduurzamen, alleen als ze dit melden bij hun gemeente. Met de subsidie voor soortenmanagementplannen helpt de provincie gemeenten om de verduurzaming van woningen te versnellen. Door als gemeente ecologisch onderzoek te doen in de hele gemeente hoeven particulieren die afzonderlijk doen en wordt centraal gezorgd voor voldoende alternatieve verblijfplaatsen. Daarmee voorkomen we dat subsidies worden gegeven voor na-isolatie opgaven terwijl daarmee verboden kunnen worden overtreden omdat er dieren van gedood.

Het opstellen van een soortenmanagementplan is op dit moment niet verplicht. Wel is in het kader van landelijke aanpak Natuurvriendelijk Isoleren (NVI), zie tekstkader, afgesproken dat er op basis van tijdelijk maatregel op kleine schaal toch op korte termijn na-isolatie kan worden toegepast.

@ 4.9 We kiezen ervoor om onze inwoners te faciliteren bij het na-isoleren van hun woningen. Wij nemen daarvoor (een deel) van het daarvoor benodigde ecologisch onderzoek voor rekening door een **soortenmanagementplan** op te stellen.

Wat is de landelijke aanpak Natuurvriendelijk Isoleren (NVI)?

In mei 2024 hebben de ministeries van BZK en LNV, het IPO en de VNG afspraken gemaakt over een landelijke aanpak voor natuurvriendelijk isoleren. Alle provincies hebben hiermee ingestemd waarmee het NVI wordt gedoogd. Dit betekent dat particuliere woningeigenaren alleen nog mogen na-isoleren als er een vergunning voor is of er wordt voldaan aan de NVI:

- De gemeente realiseert extra compenserende maatregelen voor wettelijk zwaar beschermde soorten als huismus, gierzwaluw, vleermuizen in de vorm van verblijfplaatsen.
- De woningeigenaar hoeft geen vergunning aan te vragen en geen voorafgaand ecologisch onderzoek uit te voeren als zij een isolatiebedrijf inschakelt dat natuurvriendelijk isoleert.
- De NVI is een tijdelijke maatregel (max. 3 jaar) voor een beperkt aantal woningen per gemeente.
- De gedoogconstructie geldt tot de gemeente een gebiedsgerichte omgevingsvergunning heeft op basis van een soortenmanagementplan (SMP).

TABEL H4 – Soortenbeleid en -bescherming

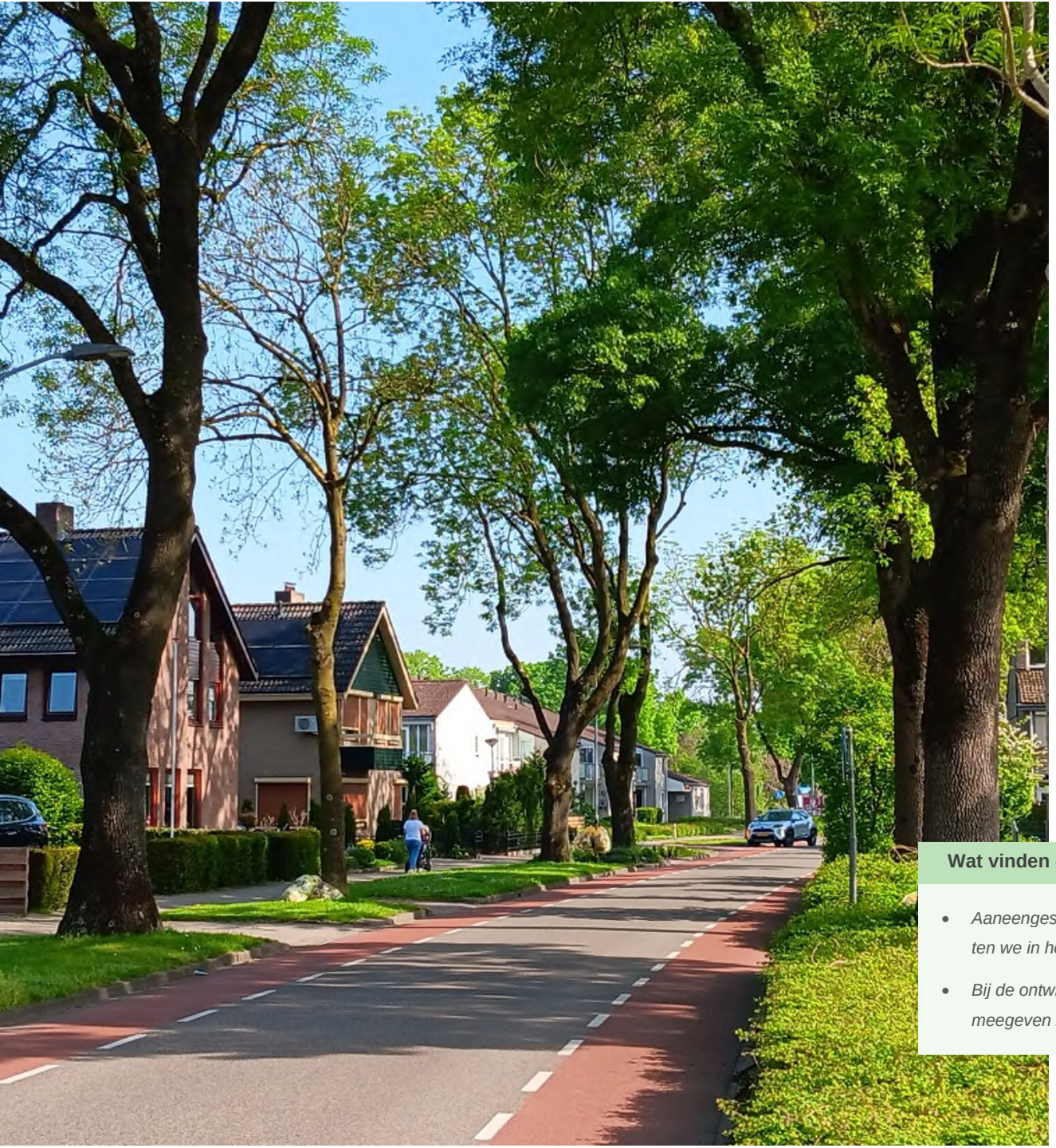
Wat is onze ambitie?	Wat willen we nog uitwerken?
1. We realiseren, aansluitend aan het Gelders Natuurnetwerk, een **aaneengesloten lokaal natuurnetwerk** van groene kerngebieden en groenblauwe verbindingszones waar inrichting en beheer zich expliciet richten op behoud, versterking en ontwikkeling van natuurwaarden @ 4.1, 4.2	**a.** Realisatie voorgestelde locaties voor ecologisch groen en ecologische structuren (zie separate kaartbijlagen). **b.** Beheeradvies voor aangeduide kansrijke locaties en ecologische structuren.
2. Het in kaart brengen en de ontwikkelingen volgen (**monitoren) van de beschermde soorten** binnen het openbaar groen en water in de dorpskernen en van de landschappelijke elementen. In de natuurgebieden is voorzien in monitoring via de provincie. Het is een wettelijke taak om lokale populaties beschermde soorten minimaal in stand te houden. @ 4.3, 4.4	**a.** Monitoringsplan voor beschermde en lokale Rode lijst en icoonsoorten (focus op vogels met vaste nesten, boombewonende vleermuizen, vlinders en insecten met waardplanten in openbaar groen, vaatplanten). **b.** Uitvoeren monitoring op basis van monitoringsplan. **c.** Faunavoorzieningen opnemen in beheersysteem en beheren. **d.** Lid worden van NDFF en uploaden van soortgegevens (ook uitleggen).
3. Biodiversiteit krijgt meer prioriteit bij de **inrichting** van groene, civiele en woningbouwprojecten en speelplekken. We leggen het accent op het creeren van goede leefomstandigheden voor insecten (o.a. vlinders en bijen) vogels en meer variatie in soorten beplanting waarmee gelijktijdig een brede basis wordt gelegd met geschikte habitats voor	**a.** Keuze en lokaal uitwerken van de toepassing van groene normen (bv. minimaal groenareaal, BKN, 3-30-300). **b.** Uitwerken van groennormen voor natuurinclusief ontwerpen inclusief bijbehorend beheer.

TABEL H4 – Soortenbeleid en -bescherming

Wat is onze ambitie?	Wat willen we nog uitwerken?
veel andere soorten als kleine zoogdieren. @ 4.5, 4.6	**c.** Implementatie groennormen in ontwerp- en beheerprocessen. **d.** Handreiking/tips met (meer) ruimte voor natuurlijk spelen. **e.** Voorlichting aan inwoners over activiteiten van de gemeente over biodiversiteit. **f.** Inbrengen van eisen en wensen voor groen- en natuurinclusief bouwen bij RO en vergunningverlening (VTH). **g.** Eisen aan gebruik van pachtgronden.
4. Invoeren van **ecologisch beheer** van openbaar groen en vooral bij gras, beplantingen en oevers. @ 4.7	**a.** Afstemming IBOR-onderhoudskwaliteiten en -bestekken (link CROW-beeldkwaliteit bewaken). **b.** Aanbesteden bestekken en aanbestedingsproces (ecologische kennis uitvragen). **c.** Opstellen werkplan ecologisch beheer. **d.** Nota maaibeleid herijken. **e.** Afstemming waterschap beheer oevers. **f.** Voorlichting aan inwoners.
5. Inzetten van de **Gedragscode** soortenbescherming gemeenten (Stadswerk) bij aanleg en beheer	**a.** Uitwerken van een ecologisch werkprotocol voor aanleg en beheerwerkzaamheden.

TABEL H4 – Soortenbeleid en -bescherming

Wat is onze ambitie?	Wat willen we nog uitwerken?
van openbaar groen (eigen dienst en aannemers) en bij toetsen van projecten. @ 4.8	**b.** Actueel houden van kennis over voorkomende soorten en het zorgvuldig inventariseren en handelen.
6. Inzetten op **SMP** om na-isolatie door inwoners te faciliteren.@4.9	**a.** Uitwerken van een SMP in het kader van na-isolatie van woningen. **b.** Monitoren van gebouwbewonende soorten en gebruik van aangebrachte voorzieningen (o.a. kraamverblijfplaatsen).

Begijneslag, Westervoort

5. GROENBLAUWE STRUCTUURKAART

Een robuust, aaneengesloten en samenhangend netwerk van ecologische en groen-blauwe structuren zorgt ervoor dat waarden en functies als beleving, gebruik, biodiversiteit en klimaatadaptatie een optimale invulling kunnen krijgen. In dit hoofdstuk beschrijven we wat wij verstaan onder de groen-blauwe structuur en geeft de huidige en gewenste situatie weer. We sluiten af met onze ambities en hiermee samenhangende beleidsafspraken; deze zijn met een @ gemarkeerd. De groenstructuurkaart en de onderliggende ecologische kansenkaart zijn aparte kaartbijlagen.

Wat vinden onze inwoners en/of experts

- *Aaneengesloten gebiedjes geven meer garantie voor een betere biodiversiteit. Dat moeten we in het beleidsplan meenemen (uit enquête).*
- *Bij de ontwikkeling van de Plakse weide in Duiven ook de gewenste groenstructuren meegeven zodat deze vooraf kunnen worden ingepast (uit expertgroep).*

5.1 Opbouw kaarten

De bij dit beleidskader behorend kaarten zijn bestaan uit twee kaarten:

- De lokale groen-blauwe structuur, zie paragaaf 5.2.
- De lokale ecologische kansenkaart, zie paragraaf 5.3.

In de navolgende paragrafen geven we van elke kaart weer waar deze voor bedoeld is, hoe deze kan worden gebruikt en wat de belangrijkste onderdelen zijn. In elk paragraaf is een uitsnede van de kaart als illustratie opgenomen. De volledige kaarten zijn separaat bijgevoegd.

5.2 Betekenis en functie groen-blauwe raamwerk

Het begrip ‘groen-blauwe raamwerk’ laat zich het best omschrijven als ‘de **samenhang** tussen al het groen en het water met elkaar en de omgeving’. De ecologische waarde van een groenblauwe structuur vormt hiervoor de basis, maar cultuurhistorie en stedenbouwkundige en landschappelijke identiteit zijn meegewogen. Het gaat dan zowel om punten (bomen en boomgroepen), lijnen (lanen, watergangen) als vlakken (parken, waterpartijen) die gezamenlijk een ruimtelijk en functioneel samenhangend geheel vormen.

Niet al het groen of water heeft dezelfde betekenis voor de structuur. Sommige onderdelen zijn bepalend binnen het gehele dorp (‘**hoofdstructuur’**), andere alleen voor een specifieke wijk of buurt (‘**nevenstructuur’**) en sommige alleen voor een individuele straat of pleintje (‘**leefomgeving’**). Bij het samenstellen van de groen-blauwe structuurkaart is steeds dit onderscheid gemaakt, zowel voor het groen als het water. Alleen de hoofd- en nevenstructuren (zie navolgende tabel) zijn in het kaartbeeld opgenomen om het raamwerk goed zichtbaar te maken. De elementen die een rol spelen op het niveau van de directe woon- of leefomgeving– en een fijnmazig netwerk daarbinnen vormen – zijn niet op de kaart aangeduid (op de achtergrond zichtbaar?) maar niet minder belangrijk.

Het belang van het vastleggen van de groen-blauwe structuur in onze gemeente en het benoemen van **wensen en kansen** daarin is groot: de groen-blauwe structuur is medebepalend voor de mate van biodiversiteit, identiteit en leefbaarheid in onze kernen en het buitengebied. Het laten verdwijnen, aantasten of niet realiseren van deze groen-blauwe structuren heeft hiervoor vèr-strekkende gevolgen.

Bij het aanwijzen van de groen-blauwe structuur is steeds aangehaakt bij de landschappelijke en stedelijke ontwikkeling, de cultuurhistorie en de ecologische waarden van het groen en het water. Het gaat om groenvoorzieningen die verbonden zijn met rivieren, kanalen, plassen, verbindingswegen, cultuurhistorisch waardevolle paden of wegen, landgoederen, parken of andere waardevolle objecten of gebieden. Ook openbaar groen en water dat van belang is voor spelen, ecologie, recreatief routenetwerk of infiltratie van water is opgenomen op de groen-blauwe structuurvisiekaart.

Op die locaties waar kansen liggen voor herstel, versterking of ontwikkeling van de groen-blauwe structuur is dit aangeduid als **gewenste verbinding of uitbreiding** van de groen-blauwe structuur. Deze verbindingen vooral bedoeld om zoogdieren, kikkers, vlinders en andere insecten van voedsel, schuil-, rust- en verblijfplaatsen te voorzien en te zorgen dat zijn zich veilig kunnen verplaatsen.

In de navolgende tabel zijn de onderdelen van de verschillende structuren en de mate waarin behoud, bescherming of uitwisselbaarheid weergegeven.

NAAM	Groen-blauwe structuur		Overig groen en water
NIVEAU	Gemeente	Wijk of buurt	Straat
LEGENDA-ONDERDEEL	Hoofdgroenstructuren Hoofdwaterstructuren Markante bomen Landschappelijk linten Groene en blauwe verbindingen (hoofd)	Nevengroenstructuren Nevenwaterstructuren Markante bomen Landschappelijk linten Groene en blauwe verbindingen (neven)	Woonomgevingsgroen Woonomgevingswater
STATUS	**Niet uitwisselbaar** Uitsluitend voor groen-blauwe functies	**Beperkt uitwisselbaar** Groen-blauwe functies en waarden prevaleren, maar meervoudig ruimtegebruik	**Uitwisselbaar** Flexibele invulling met andere functies en waarden is mogelijk

De kaart (zie kaartuitsnede, afbeelding 5.1) legt daarmee niet alleen vast wat de bestaande groen-blauwe structuren zijn, maar geeft ook de **groen-blauwe wensen** aan. Hierbij is steeds zoveel mogelijk aangesloten op bestaande ruimtelijke visies en plannen, waarin vaak al ideeën of afspraken zijn vastgelegd over het groen en het water. Deze wensen en kansen zijn nu primair aangeduid vanuit ecologie, het groene vakgebied en vanuit het waterbeheer. Bij het maken van concrete plannen voor deze locaties moet dus nog een afweging plaatsvinden met andere belangen. In BIJLAGE VI, Legenda is een uitgebreide toelichting op alle legenda-eenheden opgenomen. De kaart is een momentweergave van de situatie in zomer 2024 en is naderhand aangepast met de aanplant en projecten uit winter 2024-2025.

***Afbeelding 5.1**, Uitsnede van de blauwgroene structuurkaart met aanwezige structuren en de gewenste groene verbindingen, zie* BIJLAGE VI, Legenda groenblauwe structuurkaart.

Korte karakteristiek groen-blauwe structuur Duiven

Duiven maakt deel uit van het stroomgebied van de Rijn. In het hooggelegen en afwisselende oeverwallenlandschap langs de Rijn liggen de kernen Duiven, Loo en Groessen. Ten noorden hiervan ligt het lage en open kommenlandschap, het Duivense Broek. In het zuiden ligt het buitendijkse uiterwaardenlandschap van het Pannerdensch Kanaal en de bedding van de Oude Rijn; hier bepalen de natuurwaarden en rivierbeheer het beeld. Belangrijke structuren in het landschap zijn de weteringen in het Duivense Broek, de Oude Rijksweg tussen Westervoort en Zevenaar, de Rijnbandijken en de waterlopen.

In de kern **Duiven** dragen momenteel de spoorlijn en de Rijksweg de hoofdgroenstructuren van noordwest naar zuidoost, samen met een waterloop die dwars door Duiven gaat. Met name het gebied rondom de waterloop en de spoorlijn zijn voor de biodiversiteit in Duiven waardevol. Park Nieuweling, Gemünden am Main Park en het Horsterpark vormen de voornaamste grotere groenblauwe gebieden in Duiven en zijn onderling verbonden door middel van de groenstroken langs de spoorlijn en de waterloop.

De kern **Loo** ligt tegen de winterdijk van de Nederrijn in het zuidwesten van de gemeente. De hoofdgroenstructuur wordt hier bepaald door de Loodijk en de bomenrijen langs de Loostraat en de Husselarijstraat. De hoofdgroenstructuur van de kern **Groessen** wordt vooral bepaald door het groene dorpslint dat gevormd wordt door het groen langs de Dorpsstraat en de Achtergaardsestraat. Het kerkhof en de speeltuin langs de Tempelstraat vormen de groene kern met uitloop naar het buitengebied in het zuiden.

Fabritiuststraat, Duiven

Halve Morgen-Ringweg, Westervoort

Korte karakteristiek groen-blauwe structuur Westervoort

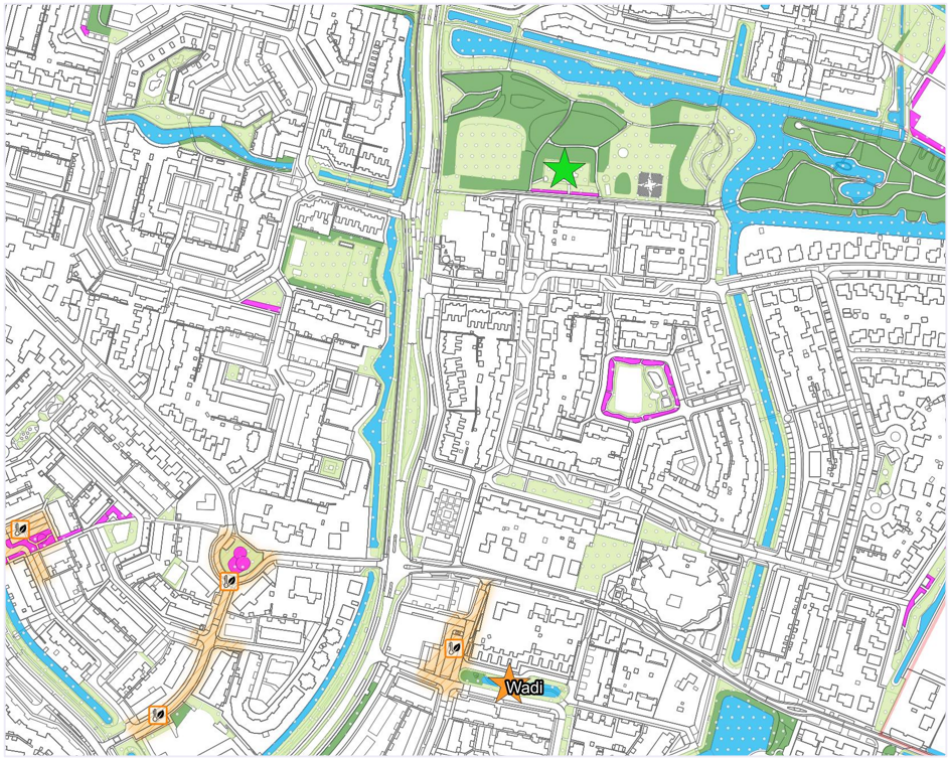
Westervoort is ontstaan op de oeverwallen van de IJssel. Na de aanleg van de dijken in de 14e eeuw werd het aantrekkelijker om hier te wonen en in de 18e eeuw ontstonden hier verschillende handelsroutes die tot op de dag van vandaag de hoofdstructuren in het dorp bepalen. De Hamerseweg, de Klapstraat en de Heilweg vormen belangrijke groenstructuren. Samen met de groenstrook die aan weerskanten van de spoorlijn ligt, vormen deze thans een groene verbinding in oost-westelijke richting tussen de uiterwaarde van de IJssel en de komgronden in het oosten.

Vooral de zuidelijke wijken hebben een sterke groen-blauwe structuur door de waterloop die vanuit Vredenburg via park Emmerik en de Lange Maat naar zowel het oosten als het zuiden loopt naar respectievelijk Park Steenderens en Fort Geldersoord.

De structuren van het buitengebied worden aan de noord-, west- en zuidkant op natuurlijke wijze bepaald door de loop van de IJssel met de bijbehorende uiterwaarden IJsselwaard en Hondsbroekse Pleij. Deze gebieden zijn voor zowel de biodiversiteit als de recreatie binnen de gemeente Westervoort erg waardevol. De oostkant is een open, landelijk gebied met akkers en weilanden.

5.3 Betekenis en functie ecologische kansenkaart

Naast de groenstructuurkaart is er een ecologische kansenkaart opgesteld, zie afbeelding 5.2 voor een uitsnede ervan. Op basis van bronnenonderzoek en terreinbezoeken is een beeld gevormd van de soorten planten en dieren die lokaal beschermenswaardig en/of te ontwikkelen zijn.

***Afbeelding 5.2**, Uitsnede ecologische kansenkaart*

De ecologische kansenkaart is opgebouwd uit een aantal lagen. De kaart is globaal van opzet en geeft per ingekleurd perceel het aanwezige of gewenste habitat weer en de van symbolen voorziene locaties de richting aan voor projecten voor het vergroten van de biodiversiteit. De gehanteerde habitattypes zijn gebaseerd op het boek 'Ecologisch groenbeheer in de praktijk' van IPC Groene Ruimte. Het gewenste habitattype kan al in een functionerend habitat aanwezig zijn (effen kleur op kaart) of is als een te verbeteren of gewenst habitat aangegeven (gestippelde kleuren). Dit is eveneens aangegeven met betreffende gestippelde kleuren en soms met een indicatieve vorm, zie tabel 5.2. Aan elk habitattype is een lijst gekoppeld met daarin kenmerken, verschijningsvormen, gewenste soorten en beheermaatregelen, zie BIJLAGE VII, maatregelen per habitattype. De overige vlakken en symbolen, zie tabel 5.3, zijn gebruikt om gebieden te verduidelijken.

Op de kaart zijn de habitattypen als vlakken aangegeven waarbij de habitattypen zodanig zijn gekozen dat er robuuste groenzones kunnen ontstaan. Met name tussen de gemeentelijke groenvoorzieningen onderling en met het buitengebied. Er is niet gestreefd om hierin volledig te zijn, maar wel om de belangrijkste vakken en verbindingen voor het openbaar groen in beeld te hebben. De symbolen zoals genoemd in tabel 5.3 zijn locatiesymbolen. Deze geven aan welke kansen zich op een locatie voordoen, bijvoorbeeld om te vergroenen of om de biodiversiteit te verhogen. Het betreft een momentopname van de situatie per begin 2025.

Onderscheiden habitattypes	
	Bos en struweel – bestaand en gewenst
	Graslandvegetatie – bestaand en gewenst
	Pioniersbegroeiing – bestaand en gewenst
	Ruigtevegetatie/akkerrand/vaste planten – bestaand en gewenst
	Water en verlandingsvegetatie – bestaand en gewenst
	Oude gebouwen/muren – bestaand en gewenst

***Tabel 5.2.** Legenda-eenheden kaart: globale habitattypes*

Overige vlakken		
	Vergroeningslocatie	Hittestressgebieden
	Terrein particulier/derden	Locaties niet in eigendom gemeente
	Vergroeningslocatie	Gebieden die op de klimaatkaarten als gebieden met hittestress zijn aangemerkt
	Kansen of verbetervoorstellen	Laaghangend fruit
	Kansen of verbetervoorstellen	Op termijn veel te halen
	Kansen of verbetervoorstellen	Samen met derden

***Tabel 5.3**. Legenda eenheden kaart: overige vlakken en symbolen*

@ 5.3 Op de kaart zijn de voorkomende leefgebieden/habitats aangeduid en in combinatie met de soortenlijst formuleren we hier de komende jaren de **ontwikkelopgaven** voor.

5.4 Onze groen-blauwe structuur

In de **huidige situatie** geldt dat er een goede basis ligt voor het realiseren van het na te streven 'robuuste aaneengesloten groen-blauwe raamwerk'. Echter: het komt nog geregeld voor dat groengebieden, parken of bomenrijen een geïsoleerde ligging kennen, verbindende schakels ontbreken of dat waardevolle structuren in de loop der jaren 'verbrokkeld' zijn en hierdoor nog maar beperkt zichtbaar of functioneel. Ook zijn soms in het (recente) verleden keuzes gemaakt die negatief uitpakken voor de groen-blauwe structuur.

Positieve punten zijn dat er realistische kansen liggen om ontbrekende schakels te realiseren – zowel binnen de gemeenten als met de wijdere omgeving – en om de kwaliteit van de bestaande groen-blauwe structuur te verbeteren. Zo kunnen we bijvoorbeeld aansluiten bij het groenblauwe raamwerk project binnen het Regioarrangement van het Rijk voor de Groene Metropool Regio Arnhem Nijmegen (GMR[11])

De insteek is om het karakter van een 'aantrekkelijk groene, water- en natuurrijke gemeente' op duurzame wijze te behouden en verder te versterken. Om dit te bereiken vormen bomen, natuurgebieden, beken en waterlopen, groengebieden en bermen tezamen een **robuust groen-blauw raamwerk** dat:

- Ruimte en verbindingsmogelijkheden biedt voor een variatie aan gebiedseigen planten en dieren.
- Zorgt voor het opvangen en vasthouden van regenwater en het bieden van verkoeling bij hoge temperaturen.
- Ervoor zorgt dat alle belangrijke groengebieden – binnen en buiten de kom – onderling verbonden zijn.
- Doordringt tot in de 'haarvaten' van de wijken en buurten in de vorm van woonomgevingsgroen.
- Zorgt voor een groene, aantrekkelijke leefomgeving die uitnodigt voor ontspannende activiteiten en spontane ontmoetingen met gelegenheid voor samen doen.
- Bijdraagt aan de specifieke identiteit en eigen (groen)karakter van de dorpen en landschappelijke deelgebieden.
- Vakkundig onderhouden wordt met de focus op gezond, vitaal en duurzaam groen, in afstemming met beleidsplan en beheerplan IBOR.

@ 5.2 We **realiseren dit groen-blauwe netwerk** door:

- De kwaliteit van bodem en water als leidend te laten zijn voor een 'goede' biodiversiteit.
- Behoud en versterking van de bestaande groen-blauwe structuren.
- De inrichting en het beheer van de groen-blauwe structuren af te stemmen op de flora- en faunadoelsoorten.

Rijksweg richting, Westervoort

- Ontwikkeling van een zoveel mogelijk samenhangend en robuust netwerk van groen en water door het realiseren van de aangegeven verbindingen in de groen-blauwe structuren en daarbinnen een fijnmazig netwerk van landschappelijke elementen (bv singels, knotbomen), poelen en akkerranden[10].
- Waar mogelijk worden groengebieden, waterpartijen, groene en blauwe lijnen en groene parels 'aan elkaar geknoopt' door begeleidende (boom)beplantingen langs wegen en straten – voor zoverre passend – door te zetten, ontbrekende schakels toe te voegen en zo mogelijk aansluiting te zoeken met de particuliere parken en landgoederen, groengebieden van buurgemeenten en het landschap van het buitengebied. Op de kaarten zijn de gewenste verbindingen of ecologische ontwikkelingen ook aangegeven. Ook het vergroenen van gevels of daken kan hierbij van toegevoegde waarde zijn.
- Het areaal groen en water minimaal gelijk te houden en waar het kan groter te laten worden. Daar waar particuliere tuinen geen bijdrage (kunnen) leveren, krijgt behoud van areaal de hoogste prioriteit. Daarnaast zijn in dit soort gebieden een hoge kwaliteit van het openbare groen en toepassing van zowel gevel- als dakgroen doorslaggevend voor een duurzaam gezonde leefomgeving. Voor verfijning kan verticaal groen zeker een rol spelen mits er aansluitingen op ander groen is.

Voorbeelden van nieuwe groen-blauwe structuren en recente vergroening

Voorbeelden van projecten waar al wordt gewerkt aan de groen-blauwe structuren zijn:

- **Centrumplan Westervoort** waarbij ook de openbare ruimte groener wordt gemaakt.
- **Herinrichting van de Heilweg** tussen Duiven en Westervoort. Voor de herinrichting moeten enkele bomen gekapt worden. Dit is noodzakelijk om het wegprofiel – de indeling van de weg, het fietspad, de stoep en het groen – op sommige plekken aan te passen. Daarbij worden kabels en leidingen verlegd. De gekapte bomen worden vervangen door een groter aantal nieuwe bomen, bestaande uit diverse soorten, om de biodiversiteit te bevorderen.
- In ontwikkeling is het project Tussengebied Duiven en Westervoort.
- **Centrumplan Duiven** met biodiverse vergroening (vaste planten).
- Bedrijventerrein Innofase.

5.5 Landschappelijke elementen

Hagen, heggen, houtwallen, singels, poelen en oude bomen in het landschap ('landschapselementen') zijn zeer waardevol als het gaat om biodiversiteit en ook voor recreatie en toerisme.

@ 5.3 We zetten daarom in op (extra) **bescherming van bestaande landschappelijke elementen** op ons grondgebied en op de **aanleg van nieuwe landschappelijke elementen** door:

- Het borgen van de landschapselementen van de groenblauwe structuurkaart in omgevingsplannen en daar de juiste functie aan toe te kennen zodat ze beschermd kunnen worden. De landschappelijke elementen komen vooral voor in het buitengebied maar ook in of tussen de wijken en buurten en langs de dorpsranden.
- Het stimuleren van herstel, aanleg en onderhoud landschapselementen zoals dit in het Beleidsontwikkeling buitengebied wordt uitgewerkt (actualisatie van het bestaande ontwikkel- buitengebied en LOP

[10] Vanuit het project 'IJssel anders' (alle gebieden langs de hele IJssel) lopen er al gesprekken met boeren.

Rijksweg-Westsingel, Duiven

- Waar we hiervoor kansen zien de voedselketens te herstellen en daarin kunnen ook top-predatoren aanwezig zijn, passend bij de schaal van een bepaald (cultuur)landschap (maatwerk rewilding). Voorbeelden zijn de zeearenden in de rivieren of de sperwers in bebouwd gebied; het gaat niet om grootschalige natuur als oerbossen.
- Het zoeken van samenwerking met partijen als Stichting Landschapsbeheer Gelderland[11] (SLG) en volgen daarin ook het provinciale beleid voor onder meer de groenblauwe doorader ing[12].
- Het versterken van de handhaving op de kwaliteit buitenruimte en het landschap zodat illegaal gebruik of verwijderen zonder toestemming minder voorkomt (link kapverordening).

TABEL H5– Beleid Groen-blauwe structuur en ecologische laag

Wat is onze ambitie?	Wat willen we nog uitwerken?
1. De groen-blauwe structuren worden gekoesterd, kennen een duurzame inrichting en krijgen prioriteit vanuit beheer.	**a.** Prioritering en planning op basis van het Meerjaren Onderhoudsplan om achterstanden in te lopen en inrichting te verbeteren.
2. Realiseren van de groen-blauwe structuren van de kaart.	**a.** Vanuit lopende en nog te starten projecten aanleg van groenstructuren meenemen. **b.** Zelf projecten initiëren.
3. Stimuleren van behoud en herstel van landschappelijke elementen.	**a.** Uitwerken van voorlichting en subsidie en financieringsmogelijkheden van aanleg en herstel van landschappelijke elementen in afstemming of samenwerking met derden. **b.** Opstellen beheerplan gemeentelijke landschappelijke elementen **c.** Aanpassen kapverordening.
4. Hoofdstructuren zijn niet inwisselbaar voor andere functies; nevenstructuren zijn beperkt inwisselbaar. Nadruk ligt op instandhouding en creëren van kansen voor versterking en uitbreiding. Deze kansen zijn op hoofdlijnen aangeduid op de kaart groen-blauwe structuren.	**a.** Borgen groen-blauwe structuren incl kansen in Omgevingsplan. De kaart tot die tijd gebruiken we kaart als inspiratiebron. Realiseren raamwerk benoemen als één van de doelen voor bovenplanse vereveningen **b.** Uitwerken van kaarten per wijk of deelgebied. **c.** Spelregels voor duurzaam behoud en inpassing.

[11] Er is al een project voor Vergroening voor klimaatadaptatie Liemers.

[12] Zie voorbeeld heggen en hagen gemeente Ede.

TABEL H5– Beleid Groen-blauwe structuur en ecologische laag

Wat is onze ambitie?	Wat willen we nog uitwerken?
5. In geval wegens zwaarwegend maatschappelijk belang hoofd- en nevenstructuurgroen of -water moeten wijken, vindt compensatie plaats met aandacht voor versterking van de biodiversiteit, waarbij altijd wordt gestreefd naar het verbinden/verbonden houden van de groenstructuren.	**a.** Instellen financiële voorziening; inclusief opstellen spelregels voor de wijze van compensatie en besteding van gelden bij financiële compensatie.
6. Ruimtelijke ontwikkelingen worden aangegrepen als kansen om de groen-blauwe structuren te versterken, uit te breiden of ontbrekende schakels te realiseren; hierbij gelden zowel kwantiteits- als kwaliteitsnormen.	**a.** Voorbeeldlocaties of pilotprojecten versterking en ontwikkeling groen-blauwe structuur. Technische en kwalitatieve specificaties Natuur-inclusief bouwen.
7. Minimaal het huidige gemeentelijk groenareaal behouden en streven om areaal te vergroten.	**a.** Vastleggen om bij nieuwbouw groen- en wateraspecten (zoals effecten, compensatie, versterking t.a.v. kwaliteit of realiseren ontbrekende schakels) integraal en gelijkwaardig mee te wegen.

6. OMGAAN MET OVERLAST EN SCHADE

Ondanks de brede maatschappelijke waarden kunnen bomen of andere groenvoorzieningen en planten en dieren op gespannen voet (komen te) staan met andere activiteiten en vanuit deze optiek als overlast gevend worden beschouwd. In dit hoofdstuk geven we weer hoe wij ons opstellen bij verschillende vormen waarbij (meer) biodiversiteit mogelijk nadelen kan opleveren. Dit is met een @ gemarkeerd.

Wat vinden onze inwoners en/of experts

- *In dit tijdperk waarin we nu leven overheerst de mens. Deze levenswijze vernietigt uiteindelijk alle leven op aarde. Ook ons eigen leven. Wij zullen ons zelf moeten zien als onderdeel van de natuur (uit startbijeenkomst).*
- *Het Duivense Broek is aangewezen als weidevogelgebied. Er zijn bomen gekapt om roofvogels tegen te gaan die de weidevogels eten. Hier is ecologisch winst te halen (uit expertgroep).*

Locatie met Japanse duizendknoop, Goltackers Westervoort

6.1 Overlast van groen en natuur

Er bestaat geen landelijk geldende definitie van overlast van groen, natuur of wilde dieren. Tot nu toe wordt meestal per individueel geval beoordeeld of aanvullende beheermaatregelen worden getroffen om de overlast of hinder te voorkomen, te beperken of weg te nemen. De vele belangen en functies in de openbare ruimte en de persoonlijke beleving van bewoners maken het echter belangrijk om als eigenaar en beheerder van het gemeentelijke groenareaal inclusief bomenbestand duidelijk te zijn wanneer hier wel of niet op ingegaan wordt. Als sprake is van acuut gevaar voor de veiligheid dan voorziet onze Verordening Fysieke Leefomgeving of Algemene Plaatselijke Verordening in wat mogelijk is. In dit hoofdstuk worden de volgende aspecten en effecten van 'overlast' en vormen om daar mee om te gaan toegelicht en op welke wijze wij daarmee omgaan in onze gemeenten:

- Jacht, beheer en schadebestrijding.
- Schadelijke invasieve soorten.
- Effecten van meer biodiversiteit op ontwikkelingen.
- Effecten op beeldkwaliteit openbare ruimte.

6.2 Jacht, beheer en schadebestrijding

Jagen en biodiversiteit zijn nauw met elkaar verbonden. Jagen kan op verschillende manieren bijdragen aan het behoud van biodiversiteit, maar ook een bedreiging vormen. Het is een complex vraagstuk met diverse perspectieven en belangen. Jacht, beheer en schadebestrijding kan helpen om populaties te beheren of te reguleren en daarmee dominante soorten terug te dringen ten gunste van andere meer gewenste soorten. Daar tegenover staan dat overbejaging kan leiden tot het te veel uitdunnen van populaties en daarmee zorgt voor het (deels) verdwijnen van soorten.

We zijn van mening dat jacht, beheer en schadebestrijding kan bijdragen aan onze biodiversiteit mits deze zorgvuldig wordt geregisseerd en uitgevoerd.

Wij zijn binnen de bestuurlijke grens van onze gemeenten (gedeeld) eigenaar van gronden. Voor een deel zijn deze gronden gelegen binnen de bebouwde kom en voor een deel erbuiten. De gemeenten zijn in beginsel grondeigenaar, grondgebruiker en jachthouder van haar eigen gronden.

Verschillen jacht, beheer en schadebestrijding

Jagen is het doden van dieren voor benutting. Mensen met een omgevingsvergunning jachtgeweeractiviteit (sinds 2024, voorheen jachtakte) kunnen in een bepaalde periode, het jachtseizoen, een aantal soorten bejagen (soorten kunnen per provincie wisselen!): fazant, konijn, houtduif, haas en wilde eend. Meer informatie over de jacht lees je op de websites van de KNJV en de NOJG.

Soms richten dieren **schade** aan, dat kan bijvoorbeeld zijn aan grasland door ganzen. Als diersoorten schade aanrichten, is er de mogelijkheid om hiertegen onder bepaalde voorwaarden in actie te komen. Hierbij gaat het onder andere om het voorkomen van landbouwschade, schade aan de natuur en de bescherming van de openbare veiligheid en volksgezondheid. Diersoorten mogen alleen bestreden worden als er een landelijk of provinciale vrijstelling, aanwijzing, opdracht of vergunning van de provincie voor is. Dit **beheer van populaties** (bv. bij reeën) dan wel het bestrijden van dieren om schade te voorkomen (bv. bij ganzen) gebeurt meestal op basis van Faunabeheerplannen van de provinciale Faunabeheereenheden.

Reegeit in AVR-gebied, bedrijventerrein Nieuwgraaf

Binnen dit eigendom valt het recht ook op grondgebruik en jacht. Deze rechten kunnen vervreemd (uitgegeven) worden op basis van overeenkomst, het (bloot) eigendom blijft bij de gemeente. Een deel van onze gronden is op dit moment uitgegeven in grondgebruik op basis van een overeenkomst (huur, bruikleen, (liberale of reguliere) pacht) en een deel van de gronden is in eigen beheer. In beide gevallen zijn er nu geen duidelijk spelregels en voorwaarden waarbinnen jacht, beheer en schadebestrijding invulling krijgt (er is hier nog geen beleid voor).

Een deel van de gronden in de gemeenten is uitgegeven aan jacht op basis van een jachthuurovereenkomst met 1 partij. De overeenkomst tussen gemeente en deze private partij geeft op dit moment wel invulling aan het aspect jacht maar nog onvoldoende inhoud aan en kader voor de vereisten voor schadebestrijding en beheer.

Binnen de bestuurlijke grens van de gemeenten gelden wettelijke voorwaarden waarbinnen beheer en schadebestrijding van wilde dieren kan/mag plaats vinden. Binnen de bebouwde kom dienen we beleid met voorwaarden te hebben waarbinnen het beheer en de schadebestrijding plaatsvinden. Binnen de eigendomsgrenzen van de gronden van onze gemeenten kunnen we ook aanvullende eisen stellen (ook binnen de bebouwde kom).

@ 6.1 We voeren zelf **de regie op jacht, beheer en schadebestrijding** op de gronden in eigendom van onze gemeenten (niet meer vervreemden aan 1 partij), wijzen daarvoor intern een bevoegd persoon als grondgebruiker en jachthouder aan en we werken daarbinnen samen met rechthebbenden en de Wildbeheereenheid (WBE) De Liemers en de Faunabeheereenheid (FBE) Gelderland[13] waarin wij ook bestuurlijk vertegenwoordigd zijn. We zetten in op het voorkomen van schade en overlast (in de basis niet inzetten op schieten maar op bijvoorbeeld eieren schudden of andere preventieve maatregelen).

@ 6.2 We brengen soorten waarmee knelpunten met wettelijke belangen als verkeersveiligheid en volksgezondheid kunnen ontstaan in beeld (bv reeën of ganzen) en volgen deze soorten op basis van een **monitoringsprogramma** waarin ook het aangereden wild (valwild) wordt meegenomen.

@ 6.3 Voor het voorkomen van overlast en schade van de soorten die we volgen werken we een plan uit met preventieve maatregelen (**werkplan fauna**) hiervoor. Bijvoorbeeld door het verbeteren van het leefgebied van deze soorten en daarmee versterken we ook de biodiversiteit. Waar mogelijk sluiten we in het werkplan fauna aan op het faunabeheerplan van de FBE en maken daarin ook duidelijk wat de wettelijke mogelijkheden danwel toegelaten handelswijzen[14] zijn. De wijze van omgaan en maatregelen worden ook gedeeld en toegankelijk gemaakt voor beheer van de openbare ruimten en voor contacten met inwoners (KCC) zodat we de juiste informatie verstrekken.

Ganzen, Westervoortse Broek

6.3 Schadelijke invasieve exoten

Planten en dieren kunnen onder bepaalde omstandigheden uitgroeien tot een plaag. Er zijn dan te veel exemplaren van een soort op een bepaalde locatie en dit leidt tot overlast of schade. Daarom bestrijdt de overheid schadelijke exoten, soort die **van nature niet voorkomen** in Nederland of in Europa en voor schade of overlast zorgen. De schadelijke invasieve exoten zijn op de zogenaamde Unielijst geplaatst omdat ze in delen van de EU schade toebrengen aan de biodiversiteit en/of ecosysteemdiensten. Of ze zullen dat in de toekomst waarschijnlijk gaan doen. Ze kunnen ook nadelige gevolgen hebben voor de menselijke gezondheid, veiligheid of de economie.

[13] https://www.faunabeheereenheid.nl/gelderland/PUBLICATIES

[14] Bijvoorbeeld voor de wolf maakt de provincie het beleid, gemeenten voeren mede uit en informeren hierover.

Voor soorten de op Unielijst staan geldt een Europees verbod op bezit, handel, kweek, transport en import van een aantal schadelijke exotische planten en dieren. Daarnaast heeft Nederland 3 Aziatische duizendknopen, die niet op de Unielijst staan, nationaal aangewezen en voor deze soorten geldt in Nederland een handelsverbod.

@ 6.4 Een aantal van de opgenomen **invasieve soorten** komt voor in onze gemeenten. Het gaat onder meer om de Reuzenberenklauw en de Japanse duizendknoop. De locaties zijn bekend en er zijn inmiddels afspraken gemaakt over hoe op elk van de locaties de bestrijding wordt opgepakt[15]. Deze planmatige werkwijze zetten we voort.

Naast de schadelijke invasieve soorten waarvoor er nu Europese en landelijke regels gelden zijn er ook (niet-schadelijke) invasieve soorten (bijvoorbeeld Jacobskruiskruid of Ambrosia) die in voorbeeld voor een voedselbos wel van belang kunnen zijn. Hierbij zorgen we voor een goede balans tussen de meerwaarde van gewenste soorten voor biodiversiteit en mogelijke schadelijke effecten op mensen, huisdieren, gebruiksvee e.d. Tot slot zijn er ook soorten die voor overlast zorgen, maar hier wel van nature voorkomen, zoals de eikenprocessierups en de wintervlinder. Om overlast van deze soorten te beperken is het belangrijk om de openbare ruimte en leefgebieden dusdanig te beheren dat er ook voor hen een goede balans ontstaat om de schadelijke effecten klein te houden.

Natuurcompensatie bedrijventerrein Nieuwgraaf

[15] Plannen van aanpak Aziatische duizendknopen en reuzenberenklauw gemeente Duiven en Westervoort (maart 2021)

6.4 Effecten van meer biodiversiteit

Het is belangrijk om te beseffen dat planten en dieren zich maar beperkt door mensen laten sturen en vooral zelf bepalen waar ze gaan eten, zich verzorgen en zich voortplanten. Ook in de huidige situatie kunnen zich soorten ergens gaan vestigen en daar dient dan rekening mee worden gehouden. Wel kunnen we tot op zekere hoogte sturen in welke soorten we binnen onze leefgebieden willen laten vestigen. Door leefgebieden in te richten voor de natuurlijke vijanden van bepaalde (plaag)soorten kunnen we de overlast door deze soorten beperken. Soms wordt de verspreiding van een soort beïnvloed door factoren op een grotere schaal dan waar de gemeente invloed op heeft, zoals bijvoorbeeld de wolf en de bever. In dat soort gevallen volgen wij als gemeente de landelijke en provinciale protocollen.

@ 6.5 We vinden het belangrijk dat bij **ontwikkelingen natuur-inclusief** wordt gehandeld en dat indien een dergelijk ontwikkeling een langer periode – meerdere jaren – in beslag neemt ook in tussenliggende jaren er aandacht is voor natuur en biodiversiteit. Hier willen we in onze lokale regelgeving voor zover het binnen onze verantwoordelijkheid ligt ruimte voor bieden (hiervoor regels opnemen in het Omgevingsplan). De landelijke natuurwetgeving dient echter wel altijd te worden nageleefd.

Wanneer niet binnen de kaders van natuurwetgeving kan worden gewerkt dient een omgevingsvergunning te worden aangevraagd. Deze wordt alleen – en onder voorwaarden – verleend wanneer er sprake is van een wettelijk belang zoals openbare veiligheid of volksgezondheid. Voor kleinschalige ontwikkelingen is wellicht ook de inzet van een gedragscode soortenbescherming of een soortenmanagementplan een mogelijkheid. Naast toetsing aan de natuurwetgeving zal een ‘bouwplan/ontwikkeling’ ook aan vele andere criteria en wetgeving moeten worden getoetst voordat tot besluitvorming en uitvoering wordt gekomen. In dit licht ontstaan er een aantal mogelijkheden:

- **Vestiging van soorten voorkomen**: Alle percelen waar mogelijk gebouwd gaat worden totdat er wordt gebouwd geheel zodanig inrichten en onderhouden dat er geen soorten kunnen (gaan) leven. Dit komt neer op bv geheel geasfalteerd houden of frequent maaien tot zeer kort gras). Aangezien ruimtelijke ontwikkelingen vaak vele jaren duren en ruimte

een schaars goed is, is deze vorm ook een gemiste kans om de biodiversiteit al dan tijdelijk een boost te kunnen geven.

- **Tijdelijke vestiging van soorten**: Beoogde bouwpercelen dusdanig tijdelijk inrichten en beheren dat er tot aan de bouwactiviteiten een aantal soorten hier voedsel of een verblijfplaats kan vinden. Dit areaal benoemen en planmatig in stand houden en beheren. Door de wijze van inrichting en beheer kan wel enigszins worden gestuurd zodat zwaar beschermde soorten als vleermuizen en dassen zich er niet door aangetrokken voelen. Inzaaien met bijvoorbeeld kruidenrijk gras met een lokaal mengsels en dat 1 of 2 per jaar gefaseerd wordt gemaaid (maaisel afvoeren) of wordt begraasd, zorgt wel voor verspreiding en wellicht toename van een aantal lokale planten, insecten (bestuivers) en bijbehorende vogels of kleine zoogdieren.
- **(Deels) permanente vestiging van soorten**: Omdat een beoogd bouwperceel zelden volledig wordt bebouwd, kan het niet te bebouwen deel wellicht deels al als groen, landschappelijk element of natuur worden ingericht. Het te bebouwen deel dan als bij tijdelijke vestiging inrichten en onderhouden. Belangrijk is dat in het Omgevingsplan hierbij de juiste functies worden toegekend aan de (toekomstige) bouwpercelen en tussenliggende stroken. Dit kunnen ook tijdelijke functies zijn.

@ 6.6 Bij de hiervoor geschetste mogelijkheden is een randvoorwaarde de **aanwezigheid van een permanent robuust groen-blauw raamwerk van groengebieden en water** binnen de hele gemeente, dat zich ook qua inrichting en beheer richt op de lokaal aanwezige beschermde soorten, zodat er permanent een ‘basiskwaliteit natuur’ of uitwijkmogelijkheden voor soorten beschikbaar zijn.

Kortom we vinden het belangrijk om op allerlei vlakken en door iedereen – inwoners, bedrijven, ontwikkelingen, gemeente en grondeigenaren – zorg te dragen voor versterking van de biodiversiteit. We zien het ook als kans om ons als maatschappelijk betrokken organisatie te profileren die bescherming van biodiversiteit belangrijk vindt en daar terreinen voor wil inrichten.

Notenlaan langs spoor, Horsterpark

6.5 Effect op beeldkwaliteit openbare ruimte

Bij het beheer van de openbare ruimte is in de afgelopen decennia vooral gestuurd op ‘schoon, veilig en heel’. Het werken met onderhoudsniveaus is daar onder meer de uitwerking van, zie het IBOR-beleids en -beheerplan. Vooral niveau ‘Hoog/A+-A’ resulteert in een beeld van ‘netjes en verzorgd’ alsof het recent is aangelegd. Dit niveau in stand houden vraagt een grote onderhoudsinspanning en komt nu alleen in centra en begraafplaatsen voor. Ook in particuliere tuinen is deze trend zichtbaar in de vorm van het verstenen van tuinen juist omdat deze onderhoudsarm zouden zijn. Dit betekent een verarming van de biodiversiteit.

Vanuit dit nette beeld is het voor veel inwoners wennen aan een beeld als gevolg van de toename van soorten en van het ecologische beheer waarbij natuur meer leidend is en er ook uitgebloeide planten blijven staan en een vak niet meer volledig wordt gemaaid. Het is niet de bedoeling dat een toename van biodiversiteit leidt tot vervuiling van de openbare ruimte. Het beeld zal soms wel enigszins ‘verwilderen’ omdat juist door het in de winter laten overstaan van uitgebloeide planten overwinteringsmogelijkheden worden gecreëerd voor bijvoorbeeld insecten en kleine zoogdieren.

Een mooi voorbeeld waarbij het voorgaande al in de praktijk is toegepast is de herinrichting van de Mosterdhof in Westervoort. Hierbij worden onder de noemer van MooiMosterdhof, verschillende typen projecten in de wijk gebundeld en uitgevoerd dan met de inwoners van de wijk.

@ 6.7 Dit vraagt om een actieve inzet op **voorlichting en educatie over biodiversiteit**. Niet alleen richting onze inwoners en bedrijven maar ook naar onze professionele partners die het onderhoud van de openbare ruimte uitvoeren (link aanbesteding nieuwe bestekken).

Ereprijs en smalle weegbree, Het Leuven Groessen

TABEL H6 – Beleid Jacht, beheer en schadebestrijding

Wat is onze ambitie?	Wat willen we nog uitwerken?
3. De gemeente wordt **jachthouder** zodra de lopende contracten zijn afgelopen. Uitgifte van jacht, beheer en schadebestrijding vindt plaats op basis van een lokaal vastgesteld **beleidskader** dat is afgestemd op het provinciaal faunabeheerplan.	**a.** Kaarten met uitgegeven grondgebruik en uitgegeven jacht. **b.** Beleid en spelregels voor uitgeven van gronden voor jacht. **c.** Bebouwingscontour jacht. **d.** Betrekken partijen voor uitvoering van nieuwe beleid.

TABEL H6 – Beleid Jacht, beheer en schadebestrijding

Wat is onze ambitie?	Wat willen we nog uitwerken?
	e. Werkplan fauna met (preventieve) maatregelen voor Duiven en Westervoort incl * en **.
4. Er is **inzicht** in bij welke **diersoorten** en waar, knelpunten met wettelijke belangen kunnen optreden en welke preventieve maatregelen er worden genomen (vooral leefgebied gericht) of wanneer soortspecifiek over gegaan wordt op ingrijpen.	**a.** Per relevante soort (bv gans, ree, das, houtduif, roek, wolf) hoe preventie, beheer en schadebestrijding wordt vormgegeven. **b.** Indien nodig hiervoor ontheffing aanvragen. **c.** Monitoring van kwetsbare en schadeveroorzakende soorten. **d.** Opstellen van instructies per soort voor het KCC (hoe te handelen bij).
5. Voorkomende **invasieve soorten** worden planmatig bestreden.	**a.** Actueel houden Plannen van aanpak Aziatische duizendknopen en reuzenberenklauw. **b.** Monitoren van locaties met invasieve exoten.
6. We stimuleren natuur-inclusieve ontwikkelingen ook in de ontwikkelperiode.	**a.** Opnemen van regels hiervoor in het Omgevingsplan. **b.** Stimuleren van vergroening van bedrijventerreinen

* Terugkoppeling binnen het Fauna registratie systeem (FRS) op basis van de afgegeven ontheffingen. De uitvoerder is hierin de verantwoordelijke zoals dit al geschied voor alle jachtgeweer activiteiten.

** Soorten waar een ontheffing voor beschikbaar is (muntjak, wasbeer, marterhond, Nijlgans, Canadagans, Indische gans, Amerikaanse rivierkreeft, Rossestekelstaart, boerenganzen, verwilderde duif) en toekomstige overlastgevende soorten: Amerikaanse grijze eekhoorn, halsbandparkiet, muisparkiet.

BIJLAGEN

I. Opbrengsten enquête

II. Betrokken maatschappelijke organisaties/belangengroepering

III. Toelichting wet- en regelgeving en beleid

IV. Positie en relatie met andere plannen

V. Kaarten atlas leefomgeving

VI. Legenda groenblauwe structuurkaart

VII. Beheermaatregelen per habitattype

De groenblauwe structuurkaart en de ecologische kansenkaart en de zijn als separaat bestanden bijgevoegd.

BIJLAGE I, Opbrengst startbijeenkomst en enquête

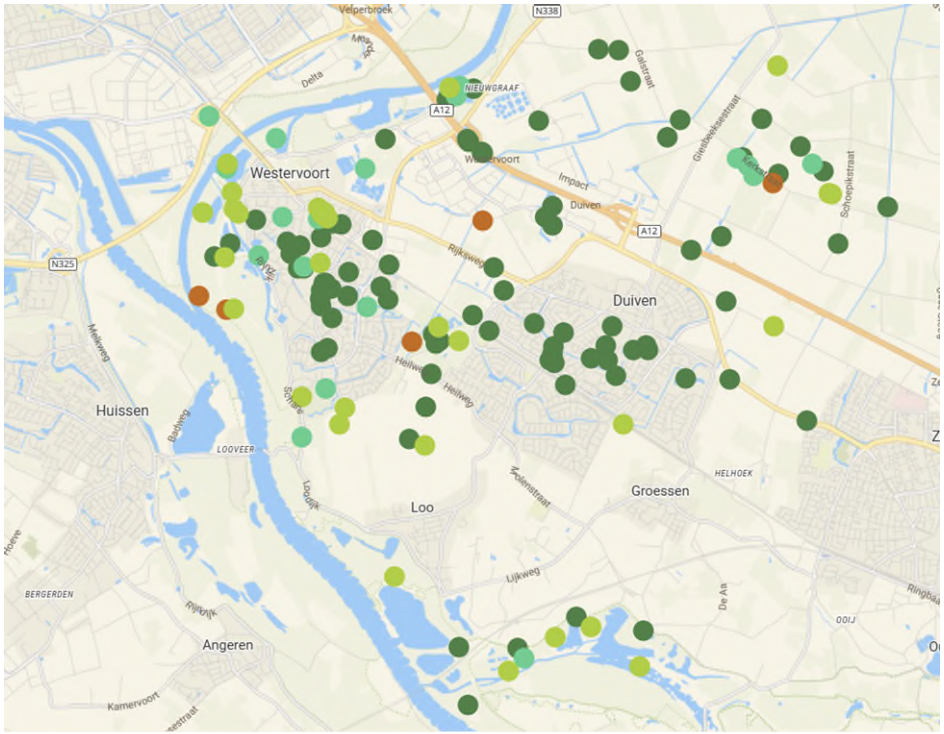
De gemeenten Westervoort en Duiven werken gezamenlijk aan het Beleidskader Biodiversiteit. Als onderdeel hiervan is aan de inwoners gevraagd een online enquête in te vullen met vragen over kansen en knelpunten met betrekking tot de biodiversiteit. Daarnaast heeft op 7 februari 2024 in het Horsterpark de **startbijeenkomst** plaatsgevonden. Tijdens deze avond hebben inwoners hun meningen en inzichten met betrekking tot biodiversiteit en natuur gedeeld. In dit document is de input van de deelnemers samengevat. De **enquête** bestond uit vier vragen:

1. Waar ziet u kansen voor de biodiversiteit?
2. Waar ziet u knelpunten voor de biodiversiteit?
3. Waar bevindt zich belangrijke natuur?
4. Waar verblijven beschermde of lokaal waardevolle planten?

De deelnemers konden hun antwoorden invullen en op een kaart aangeven op welke locatie hun antwoord van toepassing was. Dat heeft een stippenkaart opgeleverd, zie afbeelding I.1. Er hebben 80 deelnemers een reactie gegeven. Het is niet te achterhalen hoe de verdeling over de beiden gemeenten is. Deelnemers konden voor beide gemeenten een reactie geven. In totaal zijn er 152 individuele/unieke reacties opgehaald, zie tabel I.1 voor de opgehaalde reacties per vraag en aansluiten de conclusies per vraag.

Vraag	Aantal opgehaalde unieke reacties
1. Waar ziet u kansen voor de biodiversiteit?	95 reacties op 21 unieke locaties
2. Waar ziet u knelpunten voor de biodiversiteit?	5 reacties op 3 unieke locaties
3. Waar bevindt zich belangrijke natuur?	21 reacties op 16 unieke locaties
4. Waar verblijven beschermde of lokaal waardevolle planten?	31 reacties op 16 unieke locaties

***Tabel I.1**: Opgehaalde reacties per vraag*

***Afbeelding I.1**: Stippenkaart online enquête*

Conclusies kansen voor de biodiversiteit

In tabel I.2 is weergegeven hoe de input van de deelnemers is verdeeld over de verschillende thema's. Over Soortenbescherming en -beleid hebben de deelnemers veruit het meest op te merken. Verder zijn er veel ideeën over de inrichting van het groen en aanpassing van het maaibeleid.

Thema/Hoofdstuk	Aantal keer genoemd
Soortenbescherming (hoe om te gaan met aanwezige soorten)	40
Soortenbeleid (op welke soorten gaan sturen)	20
Groenblauwe structuurkaart (welk raamwerk is er nodig voor soorten)	18
Toetsingskader (welke spelregels zijn hierbij nodig)	10
Communicatie (hoe inwoners en anderen betrekken)	4
Kaders biodiversiteit (welke randvoorwaarden zijn nodig, o.a. bodem en waterkwaliteit)	3
Overlast (beleid honden in natuurgebieden)	2

***Tabel I.2:** Toedeling van de opgehaald input naar thema /hoofdstuk*

Conclusies knelpunten voor de biodiversiteit

Wat betreft de knelpunten hebben de deelnemers niet veel opmerkingen geplaatst. In totaal zijn er slechts 5 antwoorden met betrekking tot knelpunten binnengekomen. Het belangrijkste onderwerp wat hieruit naar voren komt, is het omgaan met groen binnen nieuwbouwprojecten. Daarnaast wordt overlast door honden ook als een knelpunt voor de biodiversiteit gezien.

Conclusies waargenomen soorten

In totaal zijn 77 verschillende planten- en dierensoorten genoemd die in totaal 114 keer zijn waargenomen, zie tabel I.3.

Soortgroep	**Aantal keer genoemd** (genoemde voorbeelden)
Vleermuizen	1 (Noordelijke parallelweg)
Zoogdieren, grondgebonden	16 (o.a. Bever, Das, Ree, Steenmarter, Vos)
Vogels – roofvogels en uilen	24 (o.a. Bruine Kiekendief, Buizerd, Grijze Kiekendief, Kerkuil, Ransuil, Slechtvalk, Steenuil, Torenvalk, Velduil, Wespendief, Zeearend)
Vogels – watervogels	14 (o.a. Aalscholver, Fuut, Koereiger, Krakeend, Kuifeend, Lepelaar, Nonnetje, Roerdomp, Slobeend, Zaagbek, Zwaan)
Vogels - Overig	49 (o.a. Blauwborst, Bonte Specht, Boomkruiper, Graspieper, Groene Specht, Grutto, IJsvogel, Kievit, Merel, Mus, Ooievaar, Patrijs, Wulp, Zilverreiger)
Vaatplanten	7 (Bijenorchis, Chicorei, Knautia, Slanke sleutelbloem, Vogelmelk, Wede, Wollige munt)
Reptielen en amfibieën	3 (ringslang)

***Tabel I.3**: Genoemde soortgroepen en voorbeelden van soorten*

Conclusies waardevolle locaties

Wat betreft locaties die belangrijk worden gevonden voor biodiversiteit worden genoemd:

- De verschillende dijken (12 keer).
- Duivense Broek (11 keer).
- De verschillende parken (9 keer, o.a. Horsterpark, Park Emmerik, Park de Nieuweling, Park Steenderens).
- Noordelijke parallelweg (6 keer).
- Rijnstrangen (5 keer).

BIJLAGE II, Betrokken organisaties

Knotploeg en Poelenwerkgroep Duiven

Milieuvrienden Duiven, inclusief voedselbos Buitensingel aan de Westsingel

Westervoortse leden van IVN en KNNV

‘Milieugroep’ Westervoort, inclusief voedselbos Kievitsnest aan de IJsseldijk/Rivierweg

Wildbeheereenheid (WBE) De Liemers

Imkersverenging Liemers

Vogelwerkgroep Arnhem e.o.

Waterschap Rijn en IJssel

LTO afdeling Liemers

Enkele betrokken individuele inwoners op persoonlijke titel

BIJLAGE III, Wet- en regelgeving

Het beheer van openbaar groen vindt plaats binnen de volgende wettelijke kaders en beleid:

- Europese Natuurherstelverordening 2024.
- Nieuwe Burgerlijk wetboek (NBW).
- Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).
- Kaderrichtlijn Water (KRW).
- Omgevingswet (OW) en Nationale Omgevingsvisie (NOVI).
- Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DRAP).
- Natuur- en biodiversiteitsbeleid provincie Gelderland (PGLD).

Navolgend wordt kort toegelicht wat daaruit de belangrijkste voorwaarden zijn.

Europese Natuurherstelverordening 2024

De Natuurherstelwet, officieel de Europese Natuurherstelverordening (NHV), is een bindende wet die lidstaten van de Europese Unie (EU) verplicht maatregelen te nemen om verdere achteruitgang van ecosystemen te voorkomen en aangetaste ecosystemen te herstellen. De wet ondersteunt de Europese Green Deal en de EU-biodiversiteitsstrategie 2030.

Daarnaast richt de wet zich op het verbeteren van stedelijke ecosystemen, zoals parken, tuinen en boomkroonbedekking (met bomen bedekte oppervlakte), en het planten van drie miljard extra bomen tegen 2030. Voor dit beleidskader is vooral artikel 8 over herstel van stedelijke ecosystemen van belang.

Herstel van stedelijke ecosystemen

1. Uiterlijk eind 2030 aantonen dat er geen nettoverlies is aan stedelijke groene ruimte en kroonbedekking ten opzichte van situatie 2024.
2. Vanaf 2031 is er een toenemende trend in nationale oppervlakte stedelijke groene ruimte (integratie in gebouwen en infrastructuur in stedelijke ecosysteemgebieden); dit iedere 6 jaar meten tot een ‘bevredigend niveau’.
3. In elk stedelijk ecosysteemgebied is er een toenemende trend in stedelijke boomkroonbedekking; dit iedere 6 jaar meten tot ‘bevredigend niveau’.
4. In 2040 zijn 60% van de aangetaste habitats hersteld.
5. In 2050 zijn 90% van de aangetaste habitats volledig hersteld.

Voorbeelden van herstelmaatregelen zijn:

- Verwijderen van niet-inheemse planten op grasland, wetlands en in bossen.
- Vernatten van drooggelegde veengebieden.
- Beter op elkaar aansluiten van habitats.
- Stopzetten of verminderen van gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen en bemesting.
- Inzetten op het behoud van wilde natuur.

Nieuwe Burgerlijk wetboek (NBW)

Het beheer van het openbaar groen en water kent een zorgplicht. Onder zorgplicht wordt verstaan dat elke eigenaar de plicht heeft om voldoende zorg te besteden aan haar groen en water. De term ‘zorgplicht’ komt voort uit eerdere rechtspraak betreffende artikel 6:162 van het Nieuwe Burgerlijk wetboek over onrechtmatige daad. Onder voldoende zorg wordt het volgende verstaan:

- Er moet aantoonbaar regulier onderhoud worden uitgevoerd.
- Er moet aantoonbare controle uitgevoerd worden op gebreken en de maatregelen die uit deze controle voortvloeien moeten uitgevoerd worden.

Om de controle op gebreken aantoonbaar te maken, wordt geadviseerd twee zaken op orde te hebben: gegevensregistratie en een onderbouwing van de controlefrequentie.

Risicomanagement en boomveiligheidsbeleid

Uitgangspunt bij het boomveiligheidsbeleid is risicobeheersing. Het is niet mogelijk om veiligheid te garanderen. Dit wordt ook niet vereist vanuit de wet. Periodieke controles, uitvoering van veiligheidsmaatregelen en regulier onderhoud aan bomen kunnen de risico’s op ongevallen en materiële schade wel beperken. Het boomveiligheidsbeleid van een organisatie moet daarom invulling geven aan het beperken van risico’s.

Bron: CROW, Richtlijn boomveiligheidsregistraties

Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Het zorgen voor veilige (openbare) voorzieningen op basis van een beheerplan is een wettelijke taak/verantwoording voor gemeenten. Een dergelijk beheerplan dient gebaseerd te zijn op de actuele situatie. Provincies hebben de taak hierop toe te zien De provincies hebben een Gemeenschappelijk financieel toezichtkader gemeenten (GTK) opgesteld waarin staat hoe zij dit toezicht hebben vormgegeven en welke eisen zij aan een beheerplan en begroting stellen.

Kaderrichtlijn water (KRW)

Nederland streef naar schoon en ecologisch gezond water voor duurzaam gebruik. Water om in te zwemmen of om anders van te genieten, water als grondstof voor de bereiding van drink- water, voor proceswater en voor landbouwkundig gebruik. Water waarin planten en dieren zich thuis voelen. Dat zijn de doelen van Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). Realisatie van dat doel draagt bovendien bij aan de doelen van de Vogel- en de Habitatrichtlijn, de Zwem- en Drinkwaterrichtlijn en de Kaderrichtlijn Mariene Strategie. De KRW schrijft voor dat er stroomgebiedsbeheerplannen worden opgesteld met de beschrijving van de watersystemen, doelen en maatregelen. Voor gemeenten Duiven en Westervoort is het stroomgebiedsbeheerplan voor de Rijndelta het vigerende beheerplan. Het derde internationaal gecoördineerde beheerplan 2022-2027 van het internationaal stroomgebiedsdistrict Rijn is op 22 maart 2022 gepubliceerd.

Omgevingswet (OW) en Nationale Omgevingsvisie (NOVI)

Met de Omgevingswet wil de overheid de regels voor ruimtelijke ontwikkeling vereenvoudigen en samenvoegen. De Nationale Omgevingsvisie (NOVI) vormt de inhoudelijke bijsluiter van de Omgevingswet, en bevat belangrijke principes waar bij ruimtelijke ordening rekening mee gehouden dient te worden. Drie principes vormen de ruggengraat van de NOVI:

- Geen afwenteling in tijd en ruimte, waarmee wordt bedoeld dat ruimtelijke ontwikkelingen geen negatieve effecten mogen genereren op een andere locatie of naar de toekomst doorgeschoven mogen worden.
- Meervoudig ruimtegebruik boven enkelvoudig ruimtegebruik: de schaarste aan ruimte vraagt in Nederland om gelaagde oplossingen, bijvoorbeeld verdedigingswerken die ook een bijdrage leveren aan biodiversiteit, recreatie en energieopwekking.
- Kenmerken en identiteit leidend: bij ruimtelijke inrichting zijn bestaande kenmerken van het landschap leidend.

Provincies en gemeenten vertalen dit naar hun provinciale en gemeentelijke omgevingsvisies, -plannen en verordeningen. Belangrijk aandachtspunt is dat participatie ‘vooraf’ verplicht wordt gesteld om een (bouw)plan te kunnen ontwikkelen.

Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA)

Het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie is een gezamenlijk plan van gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk om Nederland klimaatbestendig en waterrobuust in te richten. Het Deltaplan versnelt en intensiveert de aanpak van wateroverlast, hittestress, droogte en de gevolgen van overstromingen.

Het Deltaplan is opgebouwd volgens zeven ambities:

- Kwetsbaarheid in beeld brengen (door het uitvoeren van klimaatstresstesten).
- Risicodialoog voeren en strategie opstellen met alle relevante gebiedspartners.
- Uitvoeringsagenda opstellen (regionale uitvoerings- en investeringsagenda).
- Meekoppelkansen benutten (bij alle ruimtelijke ontwikkelingen de kansen voor een klimaatbestendige inrichting te gebruiken).
- Stimuleren en faciliteren (kennis, instrumenten en ervaringen met elkaar delen).
- Reguleren en borgen (In 2050 heel Nederland waterrobuust en klimaatbestendig ingericht).
- Handelen bij calamiteiten (voorbereiden op calamiteiten die veroorzaakt worden door wateroverlast, hitte, droogte en overstroming).

Op het Kennisportaal staan hulpmiddelen om met deze ambities aan de slag te gaan.

Provinciaal biodiversiteitsbeleid (PGLD)

Gelderland is de groenste provincie van Nederland en dit blijft ze graag. Daarom zorgt ze voor meer variatie in planten- en diersoorten en een goede samenhang tussen alle soorten. Zo ontstaat er meer biodiversiteit. De afname van de biodiversiteit in Gelderland is onlangs gestopt. Maar het gaat nog niet goed genoeg. Daarom werkt de provincie hard aan het vergroten van de biodiversiteit in heel Gelderland. Niet alleen in natuurgebieden, maar ook op het platteland en in steden en dorpen. Dit willen we bereiken op het gebied van biodiversiteit:

- Sterkere natuurgebieden.
- Een grotere biodiversiteit op het platteland.
- Een grotere biodiversiteit in stad en dorp.
- Een grotere betrokkenheid van inwoners bij natuur en groen.

Hoe groter de biodiversiteit, hoe groter de capaciteit is van de natuur om schokken op te vangen. Een grotere biodiversiteit zorgt ervoor dat natuur minder kwetsbaar is voor bijvoorbeeld droogte, ziekte of klimaatverandering. Biodiversiteit is noodzakelijk voor het bestaan van de natuur. Een gezonde natuur is ook belangrijk voor schoon (drink)water, het tegengaan van de gevolgen van klimaatverandering en onze voedselproductie.

In haar Uitvoeringsagenda Biodiversiteit Gelderland 2024-2027 heeft de provincie de besteding coalitiemiddelen biodiversiteit in het landelijk gebied, in stad en dorp en voor inwonersparticipatie voor 2024-2027 onderbouwd. Deze uitvoeringsagenda is een uitwerking van het Gelders Uitvoeringsprogramma Biodiversiteit (2021). Hierin staan de kaders en strategie om onze ambities uit de (nieuwe) Omgevingsvisie en het coalitieakkoord 2023-2027 waar te maken.

De ambitie voor het **behouden en versterken van biodiversiteit in het landelijk gebied** is vertaald naar de volgende actielijnen.

- Behouden en versterken groenblauwe dooradering door beheer en aanleg landschapselementen.
- Behouden en versterken van de biodiversiteit langs wegen.
- Behouden en versterken van de biodiversiteit in en langs watergangen/waterlopen.

De **ambitie voor het behouden en versterken van biodiversiteit in stad en dorp** is vertaald in de volgende actielijnen.

- Voorkomen van schade aan en verlies van stadsnatuur.
- Behouden en versterken van bestaand en aanleg van nieuw groen in stedelijk gebied.

De **ambitie voor inwonersparticipatie** bij het behouden en versterken van de biodiversiteit in hun eigen omgeving is vertaald in de volgende actielijnen.

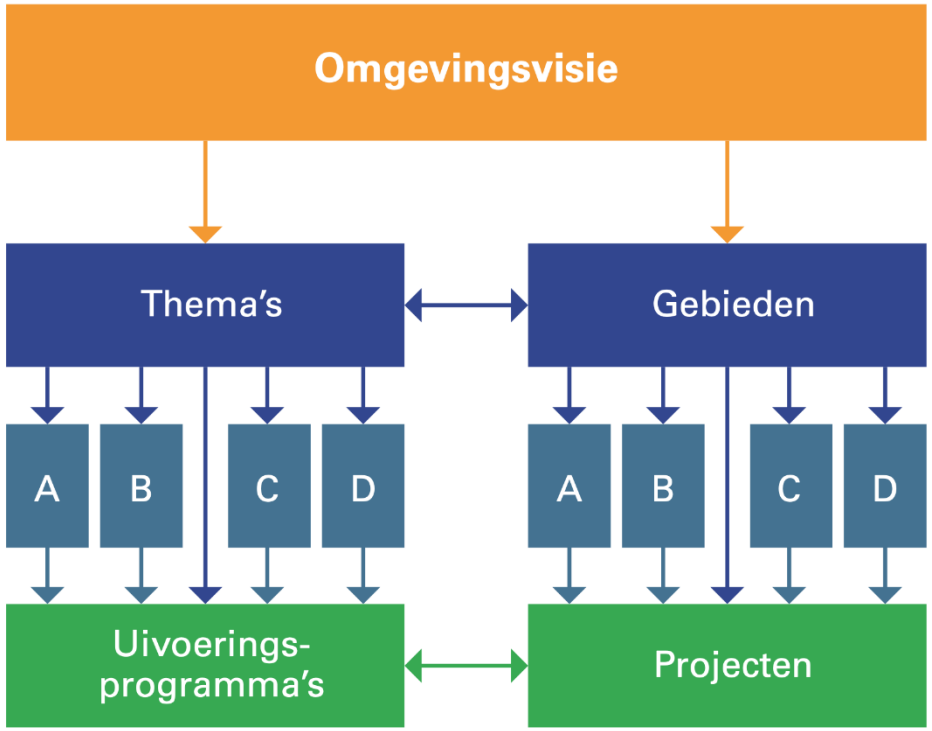
- Meer draagvlak voor het behouden en versterken van de biodiversiteit onder inwoners.
- Meer inwoners zetten zich actief in voor het behouden en versterken van de biodiversiteit in hun eigen omgeving (lokale initiatieven).

Positie van het Beleidskader Biodiversiteit

BIJLAGE IV, Positie en relatie met andere plannen

Het Beleidskader Biodiversiteit staat uiteraard niet op zichzelf. Vanuit een integrale benadering zal er steeds een wisselwerking zijn met het beleid vanuit de andere vakdisciplines. De hiernaast staande afbeelding geeft dit op schematische wijze weer: vanuit het beleidsveld Groen en Water vormt het plan – net als de beleidsplannen van de andere vakdisciplines – de onderlegger voor de Omgevingsvisie (in ontwikkeling) en vertaalt uitgangspunten vanuit de andere beleidsvelden naar het groen – en waterbeleid. En omgekeerd geeft het plan op zijn beurt input aan de beleidsplannen voor de andere vakdisciplines. Het beleidsveld **Groen en Water** staat hiermee dan ook op **gelijk niveau met de andere vakdisciplines**, waarbij in geval van strijdige belangen de uiteindelijke afweging op het niveau van de Omgevingsvisie plaatsvindt.

Los hiervan spelen een aantal overkoepelende opgaven ten aanzien van klimaatadaptatie, energietransitie, woningbouw en biodiversiteit. Deze opgaven hebben impact op alle disciplines en stellen eisen aan het beleid, maar bieden ook kansen om discipline specifieke ambities te realiseren.

Het Beleidsplan voor het vakgebied Groen en Water dé paraplu voor alle verdere uitwerkingen, zoals beheer- en werkplannen, regelgeving en andere instrumenten voor groen en water.

De samenhang tussen de beleidsvelden onderling en de centrale opgaven laat zich aan de hand van het volgende voorbeeld goed illustreren: bij de vervanging van de riolering in een woonstraat geldt vanuit de klimaatopgave dat het hemelwater moet worden afgekoppeld. Om dit mogelijk te maken, moet er voldoende groen aanwezig zijn waar het water kan infiltreren.

Het groen op zijn beurt moet klimaatrobuust en biodivers zijn. De wens tot afkoppeling sluit hier naadloos op aan, omdat zodoende het hemelwater direct ten goede kan komen aan het groen èn hiermee een interessante overgang van droog naar nat gecreëerd kan worden die de juiste voorwaarden biedt voor meer biodiversiteit. Gelijktijdig ontstaat hiermee een aantrekkelijke woonomgeving die uitnodigt tot beweging.

BIJLAGE V, Kaarten atlasleefomgeving

A. Groenkaart

Op deze kaart zie je waar groen (bomen, struiken en planten) aanwezig is in Nederland.

Veel groen in agrarisch gebied

Groen in agrarisch gebied kleurt paars op de kaart. Gras is wel groen, maar in veel weilanden staat vaak maar één soort gras. Je vindt daar maar weinig verschillende soorten planten en dieren. Akkerbouwgebied is ook paars op de kaart, maar de braakliggende akkers hebben geen kleur.

Natuur en stedelijk groen

Natuur vind je in de donkergroene en felgroene gebieden op de kaart. De lichtgroene gebieden omvatten stedelijk groen, wegbermen, parken en groene tuinen en soms ook natuur. Een groene woonomgeving is belangrijk voor ontspanning, zoals wandelen, fietsen, spelen, sporten of het ontmoeten van andere mensen.

Wie heeft de Groenkaart gemaakt?

Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en de Atlas Natuurlijk Kapitaal maakten deze kaart. Hoe de kaart precies gemaakt is lees je bij Veel gestelde vragen of bekijk de informatie in het Nationaal Georegister. Bij andere vragen kun je onze helpdesk mailen.

Nieuwe versie verwacht

Onbekend

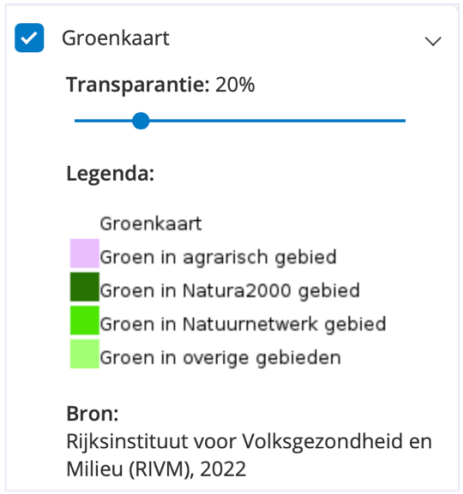
Wil je de gegevens van de Groenkaart gebruiken?

Je kunt de kaart hier downloaden (224 MB) en openen met software voor kaarten.

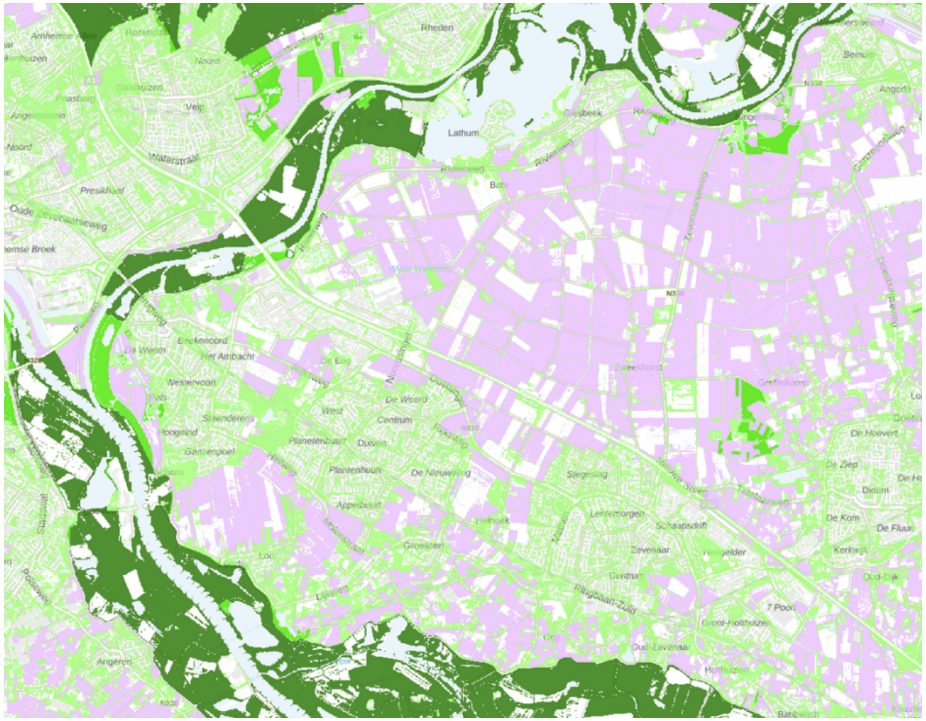
Deze tekst is voor het laatst bewerkt op **22-1-2024.**

Bron

https://www.atlasleefomgeving.nl/kaarten

Aanwezigheid van groen (bomen, struiken, planten)

B. Kaart soortendiversiteit

Je ziet op de kaart de geschatte soortendiversiteit per vierkante kilometer. De zeven belangrijkste en best onderzochte soortgroepen zijn hierin samengenomen. Dit zijn vaatplanten, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en vogels.

Hoe donkerder groen hoe meer verschillende soorten planten en dieren in een bepaald gebied voorkomen ten opzichte van een ander gebied. Hoe meer soorten planten en dieren ergens voorkomen, hoe meer biodiversiteit er is.

Hotspots waar soortendiversiteit hoog is

Langs de kust en in waterrijke gebieden zoals langs rivieren is de soortendiversiteit hoog en kleurt de kaart donkergroen. Ook in steden vind je veel verschillende soorten planten en dieren.

Wie heeft de Soortendiversiteit-kaart gemaakt?

De gegevens van deze kaart komen uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF). Een uitgebreide beschrijving van de methode die is gebruikt om de kaart te maken vind je hier. De kaart geeft een schatting van de relatieve soortenaantallen weer. De kaart zegt dus niets over het wel of niet voorkomen van beschermde soorten onder de Flora- en Faunawet, Boswet en Natuurbeschermingswet. Wel kun je met deze kaart relatief soortrijke gebieden onderscheiden van de relatief soortarme gebieden. In de kaart is gecorrigeerd voor het effect dat er niet op elke plek even intensief is waargenomen.

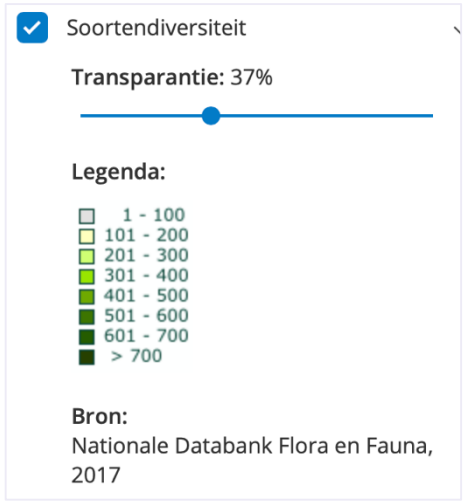
Wil je de gegevens van deze kaart gebruiken?

Bezoek het Nationaal Georegister voor meer informatie over deze kaart. Je kunt de kaart daar ook downloaden en dan openen met software voor kaarten.

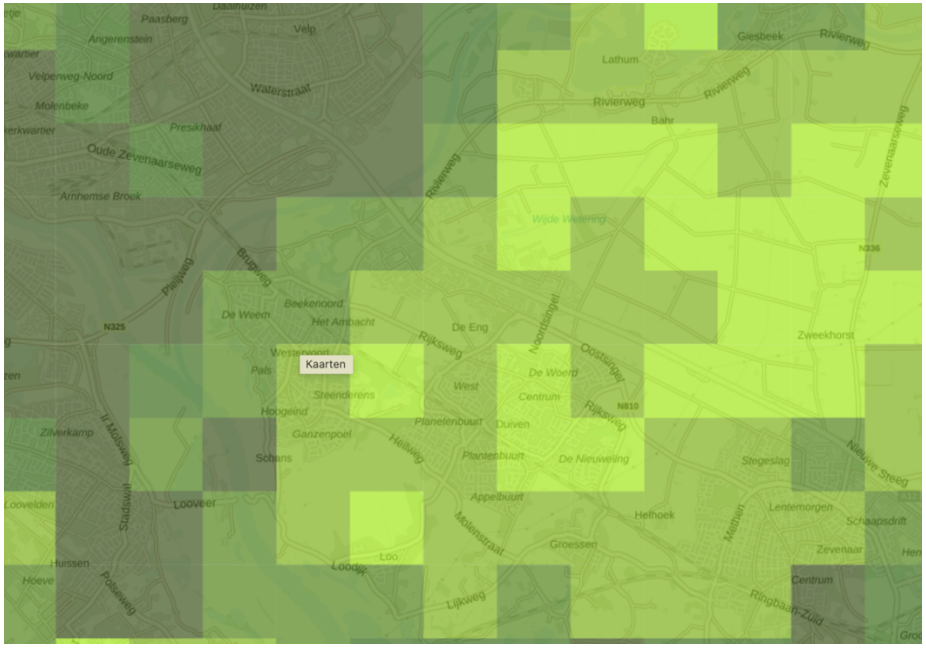
Deze tekst is opgesteld door Atlas Leefomgeving en voor het laatst bewerkt op **18-10-2022.**

Bron

https://www.atlasleefomgeving.nl/kaarten

Aantal soorten per kilometerhok

C. Kaart Soortendiversiteit van Rode lijstsoorten

Op de kaart zie je de geschatte soortendiversiteit van de Rode lijstsoorten in Nederland per kilometerhok. Deze Rode lijst is een overzicht van soorten die zijn verdwenen of dreigen te verdwijnen. De IUCN/Rode Lijst van bedreigde soorten is de meest uitgebreide en meest gebruikte informatiebron over de status van dier- en plantensoorten. Voor Nederland zijn er voor 18 soortgroepen ook Rode lijsten opgesteld.

Rode lijstsoorten vooral in gebieden met hoge biodiversiteit

Hoe donkerder groen, hoe meer Rode lijstsoorten er in dat gebied voorkomen. Vooral langs de rivieren, kleurt de kaart donkergroen. Daar zijn veel soorten aanwezig die op de Rode lijst staan. In deze gebieden is de biodiversiteit hoog en vind je verschillende soorten vegetatie die weer verschillende soorten dieren aantrekt. Veel gebieden in Nederland kleuren lichtgeel of lichtgroen. Daar komen weinig soorten planten en dieren voor.

Wie heeft de kaart Soortendiversiteit van Rode lijstsoorten gemaakt?

De gegevens uit deze kaart komen uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF). Een uitgebreide beschrijving van de methode die is gebruikt om de kaart te maken vind je hier. De kaart geeft een schatting van de soortenaantallen weer. De kaart zegt dus niets over het wel of niet voorkomen van wettelijk beschermde soorten. Wel kun je met deze kaart zien waar er in Nederland gebieden zijn waar veel Rode lijstsoorten voorkomen en in welke gebieden de Rode lijstsoorten onder druk staan. In de kaart is gecorrigeerd voor het effect dat er niet op elke plek even intensief wordt waargenomen.

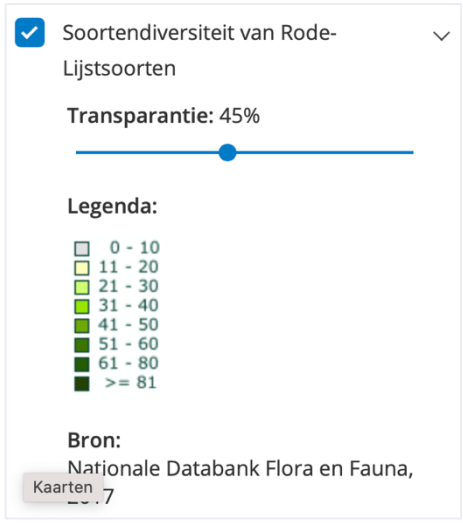
Wil je de gegevens van deze kaart gebruiken?

Bezoek het Nationaal Georegister voor meer informatie over deze kaart. Je kunt de kaart daar ook downloaden en dan openen met software voor kaarten.

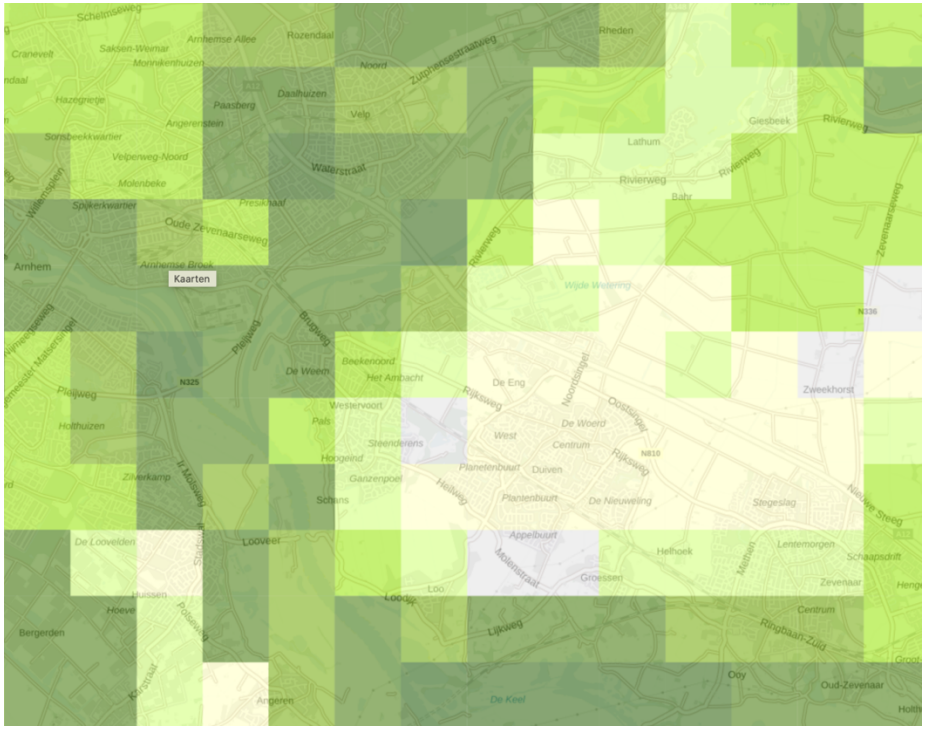
Deze tekst is opgesteld door Atlas Leefomgeving en voor het laatst bewerkt op **18-10-2022.**

Bron

https://www.atlasleefomgeving.nl/kaarten

Aantal Rode lijstsoorten per kilometerhok

BIJLAGE VI, Legenda groenblauwe structuurkaart

Zie ook separaat bijgevoegde groenblauwe structuurkaart

LEGENDA GROEN-BLAUWE STRUCTUURKAART	
Legenda-eenheid	**Sfeerbeeld met Toelichting**
VLAKKEN – GROEN- EN WATERGEBIEDEN	
Hoofdgroenstructuur – bestaand	 Groen (incl. bomen) met een structurerende betekenis op kern- of gemeenteniveau; hoofdzakelijk in eigendom en/of beheer van de gemeente, soms van derden (gearceerd); koesteren en/of versterken.
Nevengroenstructuur – bestaand	 Groen (incl. bomen) met een structurerende betekenis op wijk-of buurtniveau; hoofdzakelijk in eigendom en/of beheer van de gemeente, soms van derden (gearceerd); koesteren en/of versterken.
Groenstructuur – gewenst	

LEGENDA GROEN-BLAUWE STRUCTUURKAART	
Legenda-eenheid	**Sfeerbeeld met Toelichting**
	Gewenste uitbreiding ter versterking of ontwikkeling van een robuuste, aaneengesloten groenstructuur. Veelal betreft het braakliggend terrein zonder een duidelijke functie dan wel agrarische grond met een strategische ligging binnen de beoogde groenstructuur.
Woonomgevingsgroen – bestaand	 Groen (incl. bomen) met een ruimtelijke en/of functionele betekenis op buurt- of straatniveau.
Hoofdwaterstructuur – bestaand	 Kanalen, plassen, beken, vijvers, vennen, poelen en andere watergangen met een structurerende betekenis op kernniveau; koesteren en/of versterken.
Nevenwaterstructuur – bestaand	 Kanalen, beken, vijvers, vennen, poelen en andere watergangen met een structurerende betekenis op wijkniveau; koesteren en/of versterken.

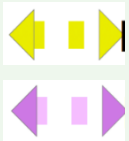
LEGENDA GROEN-BLAUWE STRUCTUURKAART

Legenda-eenheid	Sfeerbeeld met Toelichting
Landschappelijk uitloopgebied	 Direct aan bebouwd gebied grenzend agrarisch buitengebied met natuur-landschappelijke waarden in gebruik als of met potentie voor recreatief medegebruik; koesteren en/of versterken.
LIJNEN EN VERBINDINGEN	
Hoofdbomenstructuur – bestaand	 Laan of bomenrij met een structurerende betekenis op kern- of gemeenteniveau.
Hoofdbomenstructuur – gewenst	 Gewenste laan of bomenrij als ontbrekende schakel in de hoofdbomenstructuur.

LEGENDA GROEN-BLAUWE STRUCTUURKAART

Legenda-eenheid	Sfeerbeeld met Toelichting
Wijkbomenstructuur – bestaand	 Laan of bomenrij met een structurerende betekenis op wijk- of buurtniveau.
Wijkbomenstructuur - gewenst	 Gewenste laan of bomenrij als ontbrekende schakel in wijkbomenstructuur.
Verbinding hoofdgroen- of nevengroenstructuur - gewenst	 Te versterken of te ontwikkelen groene schakel ten behoeve van een volledig aaneengesloten groenstructuur. De bovenste pijl betreft een verbinding in de hoofdgroenstructuur, de onderste pijl een verbinding in de wijkgroenstructuur.

LEGENDA GROEN-BLAUWE STRUCTUURKAART

Legenda-eenheid	Sfeerbeeld met Toelichting
Groen-blauwe verbinding – gewenst 	 Nieuw te realiseren of te versterken groen-blauwe verbinding als onlosmakend onderdeel binnen de groen-blauwe structuur.
Landschappelijk lint – bestaand of gewenst 	 Bestaande of te herstellen historische landschappelijke groenstructuur (bv. houtwal of -singel, (knot)bomenrij).
Recreatieve route of doorsteek – bestaand of gewenst 	 Bestaande of gewenste – vaak informele – wandel- of fietsroute binnen de groen-blauwe structuren of tussen woonomgeving en groen-blauwe structuren.

LEGENDA GROEN-BLAUWE STRUCTUURKAART

Legenda-eenheid	Sfeerbeeld met Toelichting
Aansluiting landschap op stedelijk groen – gewenst 	 Bestaande groene schakel tussen het landschap enerzijds en het stedelijk groen anderzijds, waardoor een harmonieuze overgang tussen beide gebiedsdelen mogelijk is.
Zichtlijn – bestaand 	 Belangrijke – veelal historisch bepaalde - visuele verbinding vanuit de ruimere omgeving naar markante gebouwen of locaties.
Dijk – bestaand of gewenst 	 Al dan niet waterkerende dijk als structurerend element in de groen-blauwe structuur. Vaak met een belangrijke verbindende functie, zowel in ecologisch als recreatief opzicht.

LEGENDA GROEN-BLAUWE STRUCTUURKAART

Legenda-eenheid	Sfeerbeeld met Toelichting
Groen dorpslint – bestaand	 Historisch bebouwingslint van (veelal) vrijstaande boerderijen, villa's en woonhuizen waarvan de erven en tuinen in belangrijke mate het groenbeeld bepalen. Vanwege beperkte ruimte speelt gemeentelijke groen en bomen een ondergeschikte rol en zijn van aanvullende waarde.
Symbolen en functie's	
Natuurlijk en ecologisch groen of water – bestaand of gewenst	 Groen en water met een – bestaand of gewenst natuurlijk karakter en/of specifieke ecologische waarden; meestal deel van de (inter)lokale ecologische groenstructuur. Het betreft zowel groen dat deze functie nu al vervult als groen waarvoor dit wenselijk is.
Cultuurlijk en parkachtig groen – bestaand	

LEGENDA GROEN-BLAUWE STRUCTUURKAART

Legenda-eenheid	Sfeerbeeld met Toelichting
	Groen met een – bestaand of gewenst - cultuurlijk/parkachtig karakter. Het betreft hoogwaardig, traditioneel onderhouden en gevarieerd siergroen waarbij esthetische beleving en gebruikswaarden voorop staan.
Cultuurhistorisch waardevol groen – bestaand	 Groen dat een (cultuur)historische waarde vertegenwoordigt. Het kan dan gaan om een relict van landschappelijk groen (rij oude knotbomen, oude laanbeplanting, erfbeplanting) of groen dat deel uitmaakt van een historische tuin- of parkaanleg. In sommige gevallen overlappend met de legenda-eenheid 'Landschappelijk lint' of 'Markante boom of boomgroep'.
Landschappelijk groen – bestaand	 Groen met een – bestaande of gewenste - landschappelijke sfeer door een combinatie van natuurlijk-landschappelijke beplantingsvormen, inheemse soorten en bijbehorend (extensief) beheer. Bijvoorbeeld los uitgroeiende hagen, hoogstamfruitbomen, bloemenweide of knotbomen. Vaak overlappend met de functie 'natuurlijk en ecologisch groen' met dit verschil dat de landschappelijke (belevings)waarde centraal staat.

LEGENDA GROEN-BLAUWE STRUCTUURKAART

Legenda-eenheid	Sfeerbeeld met Toelichting
Speelgroen – bestaand 	 Groene speelplek of speelvoorzieningen ingebed in een groene omgeving.
Sport- en recreatiegroen – bestaand 	 Groen dat primair is aangelegd en wordt onderhouden ten behoeve van sport- en recreatieve activiteiten. Het gaat dan bijvoorbeeld om groene sportcomplexen en lig- en picknickweides.
Vergroeningslocatie – gewenst 	

LEGENDA GROEN-BLAUWE STRUCTUURKAART

Legenda-eenheid	Sfeerbeeld met Toelichting
	Stenige locatie, gebiedsdeel of buurt waar het om redenen van klimaatadaptatie, leefbaarheid en visueel-ruimtelijke waarde wenselijk is om extra groen en/of water aan te brengen in de openbare ruimte.
Begraafplaats 	 Groen dat deel uitmaakt van de aanleg van een begraafplaats.
Markante boom of boomgroep – bestaand 	 Boom of groep van bomen die vanwege omvang, ouderdom en/of strategische positie beeldbepalend is en zodoende een belangrijk onderdeel vormt binnen de groenstructuur en/of omgeving.
Markant object 	 \Historisch beeldbepalend object als een molen, kerk of ander monumentaal bouwwerk dat vaak een ensemble vormt met het groen en/of via zichtlijnen visueel verbonden met de ruimere omgeving.

LEGENDA GROEN-BLAUWE STRUCTUURKAART

Legenda-eenheid	Sfeerbeeld met Toelichting
Uitzichtspunt 	 Locatie vanaf waar een fraai uitzicht is over aangrenzend karakteristiek landschap.

BIJLAGE VII: Toelichting habitattype

Dicht stedelijk gebied
CBS omgevings-adressen-dichtheid buurten 1000 of meer per km2
Kenmerkende soort Gierzwaluw
Habitatbeschrijving
Sterk wisselende en extreme temperaturen
Veel menselijke verstoring
Vrijwel geen groen
Gewenste soorten van dicht stedelijk gebied (voorbeelden, niet uitputtend, vooral typische berg- of woestijnbewoners)
Zwarte roodstaart
Gewone dwergvleermuis
Gierzwaluw
Muurflora en sedumsoorten
Verbeteringen
Gevelbegroeiing
Overspanningen met klimplanten
Dakgroen
Regenwater afkoppelen en bovengronds afvoeren
Geveltuinen
Natuurinclusief bouwen en inbouwen van verblijfplaatsen
Bomen met geringe kroonprojectie
Fijnstof afvangende bomen
Klimaatbestendige bomen
Onnodige verharding verwijderen
Wadi's aanleggen

Open stedelijk gebied
CBS omgevings-adressen-dichtheid buurten 250 tot 1000 per km2
Kenmerkende soort Huismus (bebouwd) en Bever (buiten)
Habitatbeschrijving
Weinig hittestress en enige matiging van temperaturen
Matige menselijke verstoring
Een gering aandeel groen
Gewenste soorten van open stedelijk gebied (voorbeelden, niet uitputtend, mix van berg- en bosbewoners)
Egel
Eekhoorn
Laatvlieger
Huismus
Merel
Verbeteringen
Gevelbegroeiing
Overspanningen met klimplanten
Dakgroen
Regenwater afkoppelen en bovengronds afvoeren
Geveltuinen
Natuurinclusief bouwen en inbouwen van verblijfplaatsen
Bomen met geringe kroonprojectie
Fijnstof afvangende bomen
Klimaatbestendige bomen
Wadi's aanleggen
Onnodige bestrating verwijderen

Landelijk gebied
CBS omgevingsadressendichtheid buurten minder dan 250 per km2
Kenmerkende soort Steenuil
Habitatbeschrijving
Een mix van alle hoofdcategorieën. Per regio in verschillende verhoudingen en wel-of niet voorkomende sub-habitats
Grofweg ingedeeld op bodemsamenstelling, successiegraad en vochtigheidsgraad
Natuurlijke hittestress, behorend bij het type habitat
Geringe tot geen menselijke verstoring
Gewenste soorten van landelijk gebied (voorbeelden, niet uitputtend)
Vos
Das
Grote grazers
Steenuil
Ransuil
Kievit
Patrijs
Boomvalk
Boerenzwaluw
Verbeteringen
Akkerranden met inheemse vegetatie
Minder maaien, extensiever begrazen
Robuuste verbindingen van landschapselementen
Maaien en afvoeren
Minder bemesten
Minder bestrijdingsmiddelen
Terug naar natuurlijk waterpeil
Gewas volgt landschap. Langs beek weide- en hooiland, langs hogere delen akkers
Minder verharde paden en wegen

Landelijk gebied
Zandpaden behouden
Buffers tussen natuur en intensief agrarisch landschap
Precisielandbouw
Strokenteelt

Muren (gebouwen, kades, bruggen e.d.)
Kenmerkende soort Gele helmbloem (bebouwd) en Slechtvalk (buiten)
Habitatkenmerken
Stenige verticale objecten (kunstmatig of natuurlijk rots/woestijnlandschap)
Gebouwen, bruggen, kelders, groeves
Gewenste muur en/of gebouwensoorten (voorbeelden, niet uitputtend)
Vleermuizen waaronder massa winter- en/of kraamverblijven
Kerkuil
Gierzwaluw
Slechtvalk
Huismus
Muurflora
Mossen
Verbeteringen gebouwen, kelders, kades, bruggen e.d.
Klimplanten
Verblijfplaatsen aanbrengen (opbouw of inbouw)
Muurflora beschermen en aanbrengen
Groene daken
Kalkcement gebruiken
Openingen creëren
Minder strak onderhouden

Regenwater afkoppelen

Plaveisel (wegen)

Kenmerkende soort Bleekgele droogbloem

Habitatkenmerken
Stenige horizontale objecten (kunstmatig of natuurlijk rots/woestijnlandschap)
Gewenste soorten van plaveisels en wegen (voorbeelden, niet uitputtend)
Overstekende dieren
Zonnende reptielen
Rotsplanten
Verbeteringen wegen/plaveisel
Geveltuintjes
Regenwater afkoppelen en bovengronds afvoeren
Stoepplantjes beschermen en aanbrengen
Open verharding gebruiken
Onnodige verharding verwijderen
Zandcunet, geen betonfundering
Ondergronds plantsoenen en boomspiegels verbinden met bomenzand
Geleiding voor overstekende dieren
Waarschuwing voor overstekende en zonnende dieren

Pioniersbegroeiing droog

Kenmerkende soort Tormentil

Habitatkenmerken
Lage begroeiing met open plekken
Droog tot matig vochtig
Gewenste soorten van droge pioniersbegroeiingen (voorbeelden, niet uitputtend)

Pioniersbegroeiing droog

Zonnende reptielen
Zandbijen
Zandloopkevers
Viltkruiden
Buntgras
Hazenpootje
Heidespurrie
Tormentil
Vetplanten
Verbeteringen
Keverbanken aanleggen
Zandpaden behouden (geen puin, niet verharden)
Maaien en afvoeren
Hoge begrazingsdruk
Betreding toestaan
Zonnige plekken behouden en creëren

Akker

Kenmerkende soort Wilde eend (bebouwd) en Patrijs (buiten)

Habitatkenmerken
Jaarlijks bewerkte akkers
Zonnige ligging
Droog tot matig vochtig
Gewenste soorten van akkers (voorbeelden, niet uitputtend)
Patrijs
Veldleeuwerik
Zweefvliegen

Akker

Bijen en hommels
Akkerkruiden zoals echte kamille, klaprozen, korenbloem
Oude akkergewassen zoals rogge, tarwe, boekweit, luzerne
Verbeteringen
Akkerranden aanleggen
Zaadbank opbouwen
Oude akkergewassen toepassen
Minder bemesten
Vaste vegetatiestroken aanleggen

Pioniersbegroeiing nat

Kenmerkende soort Grote waterweegbree

Habitatkenmerken
Open grond met lage begroeiing
Zonnige ligging
Vochtig tot nat
Gewenste soorten van natte pioniersbegroeiingen (voorbeelden, niet uitputtend)
Rugstreeppad
Zonnedauw (zure bodem/ vennen)
Wolfsklauwen (zure bodem/vennen)
Ratelaar (plant) (neutrale tot zwak basische bodem (kalk)
Snavelbiezen (zure omstandigheden/ vennen)
Blaartrekkende boterbloem (neutrale bodem)
Verbeteringen
Zonnige omstandigheden creëren
Gefaseerd open houden

Zoet water en oevers

Kenmerkende soort Kleine watersalamander (bebouwd) en Ringslang (buiten)

Habitatkenmerken
Stilstaand, langzaam stromend of snelstromend water
Inclusief oevers
Gewenste soorten van zoetwater (voorbeelden, niet uitputtend)
Ringslang
Amfibieën
Bittervoorn
Bermpje
Kokerjuffers
Libellen
Fonteinkruiden
Gewenste soorten zoetwater oevers (voorbeelden, niet uitputtend)
Bever
Kleine karekiet
Waterhoen
IJsvogel
Rietorchis
Dotterbloem
Verbeteringen
Brede geleidelijke overgangen van nat naar droog
Gefaseerd maaien
Plastic en ander afval verwijderen
Gefaseerd baggeren
Rust
Dood hout en boomwortels in het water voor kokerjuffers en vissen
Beschaduwing van het water afwisselen met zonnige plekken

Zoet water en oevers
Migratiebarrières in het water verwijderen
Zonnig gelegen steile oevers creëren voor bijen, oeverzwaluw en beschaduwd voor ijsvogel

Grasland
Kenmerkende soort Knoopkruid (bebouwd) en Torenvalk (buiten)
Habitatkenmerken
Met overwegend vaste grassen begroeid terrein
Halfschaduw tot zonnige ligging
Droog tot vochtig
Gewenste soorten grasland (voorbeelden, niet uitputtend)
Weidevogels zoals kievit, wulp
Bijen en hommels
Vlinders
Knautiabij
Glanshaver
Knoopkruid
Verbeteringen gazons
Verlagen maaifrequentie
Delen laten overstaan (gefaseerd maaien)
Creëren ruigtezomen
Verbeteringen hooilanden/bermen
Overgangen van nat naar droog
Maaien en afvoeren
Maaitijdstippen afstemmen op verwachte soorten
Niet bemesten
Nesten markeren

Grasland
Overstroming mogelijk maken
Verbeteren weilanden
Extensiever beweiden
Randen laten verruigen/ minder maaien
Waterpeil hoog houden
Overstroming mogelijk maken

Ruigtekruiden
Kenmerkende soort Putter
Habitatkenmerken
Droog tot matig vochtig regelmatig verstoord terrein
Ligging zonnig tot halfschaduw
Groot aandeel hoge een-en of tweejarige planten met hier en daar opschot van heesters
Gewenste soorten van ruigtekruiden (voorbeelden, niet uitputtend)
Putter
Bijen en hommels
Dag- en nachtvlinders
Teunisbloem
Vingerhoedskruid
Grote brandnetel
Distels
Groot kaasjeskruid
Verbeteringen
Zaadbank opbouwen

Ruigtekruiden
Deels ondiepe grondbewerking eens in de twee á 3 jaar gefaseerd
Delen in de winter overhouden
Gebruiken als overgang tussen grasland en bos (zoom en mantel)
Bodem volledig bedekt

Vaste planten en lage heesters/ lage hagen
Kenmerkende soort Egel en Hermelijn
Habitatkenmerken
Droog tot matig vochtig
Ligging zonnig tot halfschaduw
Groot aandeel vaste (sier) planten
Gewenste soorten (voorbeelden, niet uitputtend)
Groenblijvende (niet invasieve) soorten voor overwintering
Solitaire (niet invasieve) heesters voor aantrekken van insecten zoals liguster en sering
Open bloemen (composieten, lipbloemigen en schermbloemigen) voor insecten
Verbeteringen
Bloei jaarrond creëren (lange bloeiboog)
Vergrassing tegengaan
Licht bemesten met organische mest
Delen in de winter overhouden (zaden en overwinterende insecten/spinnen)
Woekerende soorten inperken
Uitgegroeide pollen opnemen, scheuren en terugplanten en omliggende grond losmaken
Insectenhotel
Bodem volledig bedekt houden
Hoge soorten en heesters tussenplanten voor aantrekken insecten/vogels/eekhoorns

Vaste planten en lage heesters/ lage hagen
Verbindingen (insectensnelwegen) creëren

Bosplantsoen
Kenmerkende soort Grote bonte specht (bebouwd) en Buizerd (buiten)
Habitatkenmerken
Met dominerende bomen en ondergroeiende heesters begroeid terrein
Min of meer aaneengesloten boomlaag (lagen), heesterlaag en kruidlaag aanwezig
Beschaduwde bodem
Gewenste soorten van bos (voorbeelden, niet uitputtend)
Ree
Rosse vleermuis
Kleine marterachtigen
Eekhoorn
Grote bonte specht
Roofvogels en uilen
Boomklever
Roek
Zomereik
Klimplanten zoals hop, kamperfoelie, klimop
Hulst
Varens
Stinzeplanten zoals Italiaanse aronskelk, sneeuwklokje
Bosanemoon
Mossen
Paddenstoelen zoals vliegenzwam en eekhoorntjesbrood
Verbeteringen bos

Bosplantsoen
Staand en liggend dood hout
Strooisellaag
Variatie in heester- en boomlagen
Zomen en mantels
Variatie in reliëf
Variatie in leeftijden van bomen
Variatie in boomsoorten
Verbindingen tussen de gebieden
Variatie in donker en minder donker
Variatie in bladhoudend en bladverliezend
Rust
Invasieve soorten verwijderen
Verbeteringen bosweides in open bos
Begrazing
Open houden door regelmatig verwijderen zaailingen bomen
Enkele doornstruiken laten staan

Struweel, hoge hagen, opgaande heesters
Kenmerkende soort Merel en Heggenmus
Habitatkenmerken
Voornamelijk met hoge heesters begroeid terrein
Beschaduwde bodem
Gewenste soorten struweel, hagen en heesters (voorbeelden, niet uitputtend)
Egel
Heggenmus
Merel
Vruchten etende vogels

Struweel, hoge hagen, opgaande heesters
Bijen en hommels
Zweefvliegen
Inheemse heesters zoals sporkehout, lijsterbes, hazelaar, katwilg
Groenblijvers zoals hulst en klimop
Verbeteringen struweel
Teveel aan boomvormers verwijderen
Enkele bomen als overstaanders laten staan
Variatie aan soorten aanbrengen
Verbeteren hagen
Hoge solitaire struiken (vruchtdragend, nectarsoorten) inplanten
Losser uit laten groeien indien mogelijk
Haag pas na bloei snoeien